

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Р. С. Пентиліук**

**ОХОРОНА ГІДРОБІОРЕСУРСІВ**

**Конспект лекцій**

Одеса  
Одеський державний екологічний університет  
2018

П 25  
УДК 639.3

Рекомендовано методичною радою Одеського державного екологічного університету Міністерства освіти і науки України як конспект лекцій (протокол №8 від 31.05. 2018 р.)

**Пентилюк Р.С.**

Охорона гідробіоресурсів: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2018. 60 с.

У конспекті лекцій наведено основні нормативні та правові аспекти регулювання діяльності у галузі охорони і збереження гідробіоресурсів на території України. Конспект лекцій підготовлено для магістрів спеціальності «Водні біоресурси та аквакультура».

**ISBN 978-966-186-074-1**

Навчальне електронне видання

Пентилюк Роман Сергійович

## ОХОРОНА ГІДРОБІОРЕСУРСІВ

Конспект лекцій

**Видавець і виготовлювач**

Одеський державний екологічний університет

вул. Львівська, 15, м. Одеса, 65016

тел./факс: (0482) 32-67-35

E-mail: [info@odeku.edu.ua](mailto:info@odeku.edu.ua)

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 5242 від 08.11.2016

## ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	6
2 РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ ТА ЙОГО СТРУКТУРА	11
3 ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	13
4 ОХОРОНА РИБНИХ ЗАПАСІВ І РЕГУЛЮВАННЯ РИБАЛЬСТВА	26
5 ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	30
6 УПРАВЛІННЯ, ПРАВОВА ОХОРОНА І ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ	36
7 МЕТОДИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ РИБНИХ РЕСУРСІВ	42
8 ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ГІДРОБІОРЕСУРСІВ	46
ЛІТЕРАТУРА	57

## ВСТУП

Навчальна дисципліна  
«Охорона гідробіоресурсів» є складовою частиною фахової підготовки магистрів за спеціальністю «Водні біоресурси».

У підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» навчальна дисципліна «Охорона гідробіоресурсів» має фундаментально-теоретичну та прикладну значення.

Предмет дисципліни – застосування правових знань з рибного господарського законодавства в системі рибоохорони, раціонального використання гідробіоресурсів та міжнародного рибництва.

Вивчення дисципліни «Охорона гідробіоресурсів» спрямоване на освоєння інструкцій щодо використання риб та інших водних живих ресурсів і з метою використання мукожній новій операції відповідної сучасної нормативної технологічної бази, з метою застосування цих знань у професійній діяльності майбутніх фахівців.

Роль дисципліни для фахівця напрямо галузі водних біоресурсів полягає в тому, що при використанні водних об'єктів у різних господарських умовах необхідно добре керуватися законодавчо-нормативними актами і акцій правовій основі досягати раціонального використання і відтворення водних ресурсів.

Поняття державного управління галузі охорони навколишнього природного середовища та використання гідробіоресурсів є похідним від поняття державного управління цілому. «Охорона гідробіоресурсів» – дисципліна, яка вивчає управління та структуру рибного законодавства, підсвідомі розуміють певний вид діяльності органів держави, що має виконавчий і розпорядчий характер, полягає в організації впливу на суспільні відносини шляхом застосування державно-владних повноважень. Предмет «Охорона гідробіоресурсів» пов'язаний дисциплінами, які мають певний зв'язок з охороною водної України та її межами, а саме: гідробіологія, гідроекологія, іхтіологія, основи рибоохорони, рибінспекція. Її мета полягає в тому, щоб своїми знаннями з правових питань управління та структури рибного законодавства, правової охорони рибних ресурсів у водоймах України, міжнародного правового регулювання промислових біоресурсів Світового океану.

Головні задачі вивчення дисципліни «Охорона гідробіоресурсів» зводяться до таких:

вивчення структури і правового статусу господарств рибної промисловості різного напрямку і форми власності;

оволодіння методами правової охорони рибних ресурсів, регулювання рибальства, контролю за виконанням рибогосподарського законодавства і відповідальності за порушення рибоохоронного законодавства у водоймах України;  
набуття вмінь укладати угоди на експлуатацію рибопромислової ділянки;  
визначати придатність водойм для рибогосподарського використання, встановлювати мінімально-допустимі дозволу розміри риб;  
визначати матеріальну, адміністративну відповідальність за порушення рибогосподарського законодавства.

Крім зазначеного, необхідним є використання тих законодавчих нормативів, відносно яких (земельні, тваринного світу, виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України тощо) виникають під час користування водними об'єктами. Дисципліна передбачає вивчення таких розділів: законодавчо-управлінська система в галузі охорони навколишнього природного середовища, основні функції державного управління в галузі охорони навколишнього середовища, регулювання водних відносин в Україні; правові основи водокористування; нормативно-правове забезпечення охорони вод, земель водного фонду і водних біоресурсів; відповідальність за порушення екологічного права.

## 1 ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВ КОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (Мінприроди) функціонує відповідно до чинної нормативно-правової бази (законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 25.06.1991 № 1264-ХІІ), «Протваринний світ» (від 13.12.2001 № 2894-ІІІ), «Про Червону книгу України» (від 07.02.2002 № 3055-ІІІ), «Про природно-заповідний фонд України» (від 16.06.1992 № 2456-ХІІ), «Про охорону атмосферного повітря» (від 21.06.2001 № 2556-ІІІ), «Про промислівське господарство та полювання» (від 22.02.2000 № 1478-ІІІ), «Про рослинний світ» (від 09.04.1999 № 591-ХІV) та інших), а також на підставі «Положення про Міністерство охорони навколишнього природного середовища України» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.11.2006 № 1524.

Мінприроди є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, екологічної безпеки, заповідної справи, поводження з відходами. Формування, збереження та використання екологічної мережі, геологічного вивчення і забезпечення раціонального використання надр, а також топографо-геодезичної та картографічної діяльності. Щодо решти органів центральної виконавчої влади таких, як Держводгосп, Держкомзем, то Мінприроди здійснює координацію їх діяльності

в сфері природокористування через міністра, а Держекоінспекція є урядовим органом державного управління, який діє у складі Мінприроди й йому підпорядковується (Положення про Державну екологічну інспекцію затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2001 № 1520).

Відповідно до Конституції України від 28.06.1996 та Закону України «Про Кабінет Міністрів України» - Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі виконавчої влади. Керується своєю діяльністю Конституцією України, законами України, актами Президента України, власними постановами та розпорядженнями, а також Регламентом Кабінету Міністрів України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950.

Орган державного управління спеціальної компетенції Указом Президента України від 1 квітня 2011 року «Про Державне агентство рибного господарства України» створено Держрибагентство України як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і





координується Кабінетом Міністрів України через пр  
політики та одовольства Міністра аграрної У  
країни.

## 1.1 Схеми структури Державного агентства рибного господарства України

## 1.2 Схеми організаційної структури управління

Таблиця–1.3 Назвита кількість управлінь інспекції

Держрибагентство є правонаступником  
Державного комітету рибного господарства України, у  
тому числі за  
укладеними міжнародними договорами України, стороною яких  
є Державний комітет рибного господарства.

Функції Держрибагентства щодо реалізації державної політики у галузі рибного господарства у своїй більшості співпадають із функціями комітету і навіть суттєво розширені.

Відповідно до пункту 9 Постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2007 № 42 «Про затвердження Положення про Державний комітет рибного господарства України» здійснення державного контролю у сфері охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів здійснюють органи охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства, утворення, реорганізація ліквідація яких  
проводиться Держкомрибгоспом  
(сьогодні Держрибагентством).

Так станом на 01.08.2008 року Держкомрибгоспом створено та затверджено відповідні положення про 3 басейни від державного управління (Азовське, Східно-Чорноморське та Західно-Чорноморське), а також 25 Головних державних управлінь охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів і регулювання рибальства у Волинській, Вінницькій, Житомирській, м. Києві та Київській, Дніпропетровській, Дніпропетровській, Закарпатській, Луганській, Львівській, Харківській, Івано-Франківській, Сумській, Чернігівській, Чернівецькій, Черкаській, Рівненській, Хмельницькій, Херсонській, Тернопільській, Кіровоградській, Полтавській, Миколаївській, Одеській областях.

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Охарактеризуйте суть вивчення предмета «Охорона гідробіоресурсів».
2. Хто затверджує структуру Державного агентства рибного господарства України?
3. Хто затверджує схему організаційної структури управління?
4. Визначте методи вивчення предмету «Охорона гідробіоресурсів». 5. Перелічіть завдання дисципліни «Охорона гідробіоресурсів».



## 2 РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ ТА ЙОГО СТРУКТУРА

Рибне господарство - галузь народного господарства, завдання якої є вивчення, охорона, використання і відтворення наукової основи водних живих ресурсів з метою одержання різноманітних видів харчової, кормової, технічної та медичної продукції.

Рибне господарство України на сьогоднішній день представлено декількома підгалузями:

промислове рибальство (добування риби та інших водних живих ресурсів у водних об'єктах загальнодержавного значення (озера, ріки, водосховища, моря, відкрита частина світового океану),

виращування риби та інших водних живих ресурсів - аквакультура (марікультура) у ставах різних категорій, басейнах, садках та у спеціальних товарних рибних господарствах у режимі СТРГ,

переробка риби та інших водних живих ресурсів (випуск харчової рибної продукції холодного і гарячого копчення, пресерви, консерви багатьох інших),

охорона, використання і відтворення водних живих ресурсів і регулювання рибальства -

заходи спрямовані на збереження та поповнення природних популяцій гідробионтів з метою їх раціонального використання і підтримання природної здатності їх до самовідтворення.

Експлуатація внутрішніх водних об'єктів які використовуються з метою риборозведення відбувається згідно чинної нормативно-правової бази України (Земельного, Водного та Господарського кодексів України) законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Протваринний світ», «Про оренду землі», та багатьох інших актів відповідності з постановами Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 № 1192, «Про затвердження Тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства», від 13.05.1996 № 502, «Про затвердження Порядку користування землею в водного фонду».

Основні нормативні документи, що визначають принципи роботи з охороною рибних запасів.

Основними документами, що визначають принципи роботи, пов'язаної з охороною риби та інших водних живих ресурсів, є закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Протваринний світ», «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них», «Про виключну (морську) економічну зону України», «Загальнодержавна програма охорони та відтворення доквілля Азовського і Чорного морів», «Про загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року»,

Адміністративний кодекс України, а також постанови Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 № 1192 „Про затвердження Тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства”, від 24.01.2007 № 42 «Про затвердження Положення про Державний комітет рибного господарства України», від 18.07.1998 № 1126 «Про затвердження Порядку здійснення любительського і спортивного рибальства».

Крім того, рибоохоронна робота регулюється міжвідомчими нормативними документами (Правилами рибальства):  
Наказ Держкомрибгоспу від 18.03.1999 № 33 "Про затвердження Правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України" зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 25.05.1999 за № 326/3619; Наказ Держкомрибгоспу від 08.12.1998 № 164, „Про затвердження Правил промислового рибальства в басейні Чорного моря” зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 09.03.1999 за № 147/3440; Наказ Держкомрибгоспу від 31.12.1999 № 172 «Про затвердження тимчасових правил промислового рибальства в басейні Азовського моря» зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 25.01.2000 за № 43/4264; Наказ Держкомрибгоспу від 15.02.1999 № 19, „Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства” зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 28.04.1999 за № 269/3562.

Визначення рибогосподарських водойм.  
Категорії рибогосподарських водойм.  
Визначення водних об'єктів,  
що застосовуються для рибогосподарської діяльності, закріплено у Водному кодексі України та постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.1996 № 552 «Про перелік промислових ділянок рибогосподарських водних об'єктів (їх частин)». Особливості користування водними об'єктами для потреб риборозведення та їх розподіл по категоріях визначено також у Водному кодексі України (ст. 3, 5 та 68).

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Скільки в Україні є басейнових управлінь? 2. Скільки в Україні затверджено інспекцій?
3. Які органи державного управління загальної компетенції? 4. Які органи державного управління спеціальної компетенції?
5. Хто є головним органом в системі центральних органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища?
6. Хто є вищим органом в системі виконавчої влади?





7. Якими підгалуззями України представлене  
рибнегосподарство?

## ЗОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Державний моніторинг навколишнього природного середовища. Проведення моніторингу навколишнього природного середовища визначено законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Протваринний світ», «Про виключну (морську) економічну зону України», «Загальнодержавною програмою охорони та відтворення докілья Азовського і Чорного морів», «Про загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року», «Про екологічну мережу України», «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки», «Про екологічну експертизу».

На всі види моніторингів (стандартний, оперативний, науковий) діють відповідні методики і стандарти узгоджені Міністерством охорони навколишнього природного середовища України.

Стандартний моніторинг зазвичай відбувається на дванадцяти природних середовищах, що знаходяться у звичайному екологічному режимі.

Оперативний моніторинг проводиться у випадках виникнення надзвичайних екологічних ситуацій чи інших техногенних аварій або катастроф.

Науковий моніторинг здійснюється науково-дослідними установами під час проведення певних науково-дослідних робіт чи завдань, або при дослідженнях природних ресурсів.

Так, на виконання державного замовлення щодо розробки науково-біологічних обґрунтувань на визначення лімітів

спеціального використання ріб та інших водних живих ресурсів на водних об'єктах загальнодержавного значення здійснюється науково-дослідний моніторинг гідробріонтів на цих водних об'єктах. У результаті цих досліджень щорічно надаються відповідні матеріали, на підставі яких потім затверджуються ліміти щодо використання водних живих ресурсів.

Державний моніторинг у галузі природокористування його охорони навколишнього природного середовища

Ведення державних кадастрів природних ресурсів здійснюється на підставі законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Протваринний світ», «Загальнодержавної програми охорони та відтворення докілья Азовського і Чорного морів», «Про екологічну мережу України», «Про екологічну експертизу», «Про природно-заповідний фонд України» та Водного кодексу України.

Так наприклад, державний кадастр тваринного світу ведеться відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.11.1994 №

772 «Про порядок ведення державного кадастру тваринного світу» Міністерство охорони навколишнього природного середовища України на основі інформації, яку надають інші органи центральної виконавчої влади у сфері природоохорони та використання. Держрибагентство надає свої матеріали щодо водних живих ресурсів.

Кадастр тваринного світу - систематизована сукупність відомостей про географічне поширення видів (груп видів) тварин, їх чисельність і стан, характеристики середовища їх перебування і сучасного господарського використання, а також інших даних, необхідних для забезпечення охорони і раціонального використання тваринного світу.

Державний водний кадастр ведеться відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 08.04.1996 № 413 «Про затвердження

Порядку ведення державного водного кадастру» Міністерство охорони навколишнього природного середовища України за розділом «Поверхневі води», Держводгосп за розділом «Водокористування» та Держкомприродресурсів за розділом «Підземні води».

Державний водний кадастр складається з метою систематизації даних державного обліку вод та визначення наявних для використання водних ресурсів.

Державний водний кадастр являє собою систематизований звіт відомостей про: поверхневі, підземні, внутрішні морські води та територіальне море (далі - водні об'єкти); об'єми, режими, якість використання вод (водних об'єктів); водокористувачів (крім торинних). До кадастру включаються також відомості про водогосподарські об'єкти, що забезпечують використання води.

Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду (далі - ПЗФ) регіональні кадастри природних ресурсів ведуться обласними управліннями охорони навколишнього природного середовища Мінприроди, а загальненню здійснює Міністерство охорони навколишнього природного середовища України.

Кадастр ПЗФ веде Державна служба заповідної справи Мінприроди, до якої занесені усі об'єкти природно-заповідного фонду як загальнодержавного, так і місцевого значення.

Усі кадастри видаються Мінприродою і через кожні п'ять років поновлюються.

Стандартизація і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища. Стандарт ISO 9001 став одним із найважливіших елементів управління і передбачають, що це зробить значний внесок у виконання соціальних прагнень в цілях сталого розвитку. Важливим аспектом розвитку зміни було визначення якості управління

Стандарти ISO серії 9000 забезпечують організації методологічними і практичними інструментами для кращого здійснення



своєї діяльності та діяльності в рамках постійно швидко змінних умов бізнесу.

Вони підтримують реорганізацію структури управління процесів та можуть принести такі вигоди:

забезпечать безперервне удосконалення якості управління якістю; сприятимуть збільшенню інноваційної діяльності організації та навчання;

приведуть до скорочення внутрішнього і зовнішнього організаційного ризику.

Інша вигода, яку отримують організації від реалізації стандарту ISO 9001:2000-

сумісність їхніх систем управління якістю з процесами для вирішення інших організаційних питань, таких як вплив на навколишнє середовище.

Стандарти ISO на системи управління (MSS) націлюють на скорочення адміністративного додаткового бюрократичного тягаря. От чому всі сучасні MSS ISO базуються більшою або меншою мірою, на принципах і структурі стандарту ISO 9001:2000, який сприяє поглибленню інтеграції діяльності управління його експлуатації.

Серед прикладів таких стандартів - стандарт ISO 14001 на системи управління навколишнім середовищем, стандарт ISO 19011 на аудит системи управління якістю або навколишнього середовища, стандарт ISO 22000 на системи управління безпекою харчових продуктів та інші.

Стандарти ISO, такі як на MSS, які повинні забезпечити безперервну стабільність параметрів характеристик і зменшити небажані зміни, можуть служити типом прискорювача і прибічниками безперервного удосконалення.

Вимога безперервного удосконалення систем управління супроводжується і виконується стандартами ISO безпосередньо. Стандарти ISO серії 9000 не тільки найстаріші і найчисленніші серед інших серій стандартів управління, а й найновіші і найбільш динамічні. Швидкість перегляду стандартів відображає, до певної міри, зміни загальних вимог до рівня якості та управління нею.

Цей розвиток повинен знайти своє відображення і підтримку в подальших змінах стандартів на управління якістю, тому, що вони використовуються не тільки в практиці організацій, але і в навчальних курсах в сфері управління бізнесом для управління навчання майбутніх поколінь управлінців.

Лімітування в галузі природокористування. Внаслідок того, що водні ресурси є стратегічним державним харчовим резервом і відносяться до вичерпних ресурсів, регламентація їх вилучення є обов'язковою. За

сучасним розвитком техніки промислового видобування риби, без обмеження вилову (як кількісно, так і якісно) відтворувальна здатність більшості популяцій риби в Україні буде

підірвана за дуже короткий час (максимум чотири-п'ять років). Таким чином, згідно ст. 37 Закону України «Протваринний світ», в икористання рибних запасів повинно здійснюватися з відповідними заходами щодо їх охорони. Насьогоднішній день основним засобом регулювання промислового вилучення водних живих ресурсів є лімітування та квотування вилочу.

**Ліміт-**  
це максимальнo допустимий річний об'єм вилучення даного виду ресурсу, встановлений за рекомендацією наукової установи. При встановленні ліміту враховується оптимальний рівень запасу даного виду у зазначеній водоймі, його відтворювальна здатність (пром повернення), прогноз гідрометео- та екологічного стану на перспективу тощо.

**Квота-**  
частка ліміту, яка виділяється конкретному користувачу водних живих ресурсів. Квота завжди є об'єктивним стримуючим фактором, який дозволяє відносно рівномірно використати природний ресурс. А також дозволяє конкретно му користувачу чітко планувати свою рибогосподарську діяльність на весь календарний рік.

Необхідність встановлення лімітів передбачено ст. 37 Закону України «Протваринний світ» та ст. 43 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», а також постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 № 1192

«Про затвердження тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства».

Промисловий лов (спеціальне використання риб та інших водних живих ресурсів), який від господарської діяльності регулюється спільним наказом Міністерства аграрної політики України та Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 11.11.2005 № 623/404 «Про затвердження Інструкції про порядок спеціального використання риб та інших водних живих ресурсів», зареєстровано у Міністерстві юстиції України 06.12.2005 за № 1458/11738, який розроблено на виконання постанов Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 року № 459 «Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення» (із змінами) та від 28 вересня 1996 року № 1192 «Про затвердження тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства».

Крім того, промислове вилучення водних живих ресурсів у такому водному об'єкті, як Азовське море, взагалі неможливе без науково-біологічного обґрунтування загальнолімітування та квотування цінних видів риб. Оскільки використання природного ресурсу Азовського моря проводять дві держави - Україна та Російська Федерація, то регулювання промислового рибальства проводиться з урахуванням міждержавних домовленостей на основі єдиних правил рибальства та єдиних лімітів вилучення окремо по кожному





промислового об'єкту. Зазначені домовленості укладає спеціально створена міжвідомча Українсько-Російська Комісія з питань рибальства в Азовському морі. На своєму засіданні (один раз на рік), ця Комісія встановлює загальний ліміт на вилучення водних живих ресурсів, який потім розподіляється на національні ліміти.

Таким чином, чинні базові закони України у галузі природокористування не дозволяють здійснювати лов практично всіх видів водних живих ресурсів, які перебувають у стані природної волі, без встановлення допустимих обсягів вилову. Це дозволяє забезпечити невиснажливе використання природних ресурсів, збереження відтворювальних здатностей популяції і підтримання біорізноманіття.

Одним з наслідків відсутності лімітів квот буде значне збільшення кількості користувачів. Аналіз промислу показав, що збільшення кількості користувачів водних живих ресурсів, яке мало місце у 2000-2003 р.р., призвело до погіршення усіх основних виробничих показників, які характеризують ефективність промислової експлуатації водних об'єктів. Крім того, велика кількість користувачів (особливо дрібних) ускладнює контроль за промислом та обліком вилученої риби.

Згідно зі ст. 2.1 вказаної «Інструкції», ліміти встановлюються на види (групи видів) риби та інших водних живих ресурсів, стосовно яких здійснюється промисел на відповідних водних об'єктах за винятком об'єктів промислу, запас яких формуються виключно шляхом їх штучного розведення. Серед промислових видів риби в внутрішніх водах для білого і строкатого встолобика і білого амура природний нерест не відзначений, тобто їх відтворення здійснюється виключно штучним шляхом. Тому на ці види ліміт не встановлюється.

Всі інші види можуть формувати різновікові самовідтворювальні популяції з поповненням тільки зарахунок природного нересту. Тому, згідно з нормативно-законодавчою базою України, лімітувати слід всі об'єкти, відносно яких здійснюється промисел. Разом з цим, квотування підлягають не всі види водних живих ресурсів.

Що стосується тільки, хамси, шпроту, мерланга, глоси, атерини, ставриди, кефалі, національні ліміти яких щорічно не використовуються, то вилучення зазначених видів доцільно проводити в межах загального ліміту без квотування.

А для таких об'єктів, як судак, піленгас, камбала-калкан, бички, лящ, тараня (плітка), оселедець, які є цінними і нечисленними, квотування є обов'язковим.

Досвід рибного господарської експлуатації водосховища показує, що доцільно квотувати лише середньотабагато чисельні види, тобто такі, частка яких у ловах становить не менше 20% для дрібного частика і 10% для крупного частика. Лов всіх інших видів допускється здійснювати в межах загального ліміту.

Лімітування квотування водних живих ресурсів на водних об'єктах України є обов'язковим заходом, спрямованим на їх збереження та раціональне використання.

Відсутність лімітування і квотування призведе до неконтрольованого вилучення водних живих ресурсів, що, враховуючи недостатню буферну ємність гідроценозів, спричинить підрип промислових запасів і відтворувальної здатності популяції гідробіонтів. При тривалій експлуатації у режимі безквотування ці зміни стануть незворотними, тобто гідрофауна буде знищена.

Екологічне ліцензування. Відповідно до законів України «Про тваринний світ» та «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» види господарської діяльності відносно використання природних ресурсів загальнодержавного значення ліцензуються.

Так для здійснення промислового рибальства на водних об'єктах загальнодержавного значення користувач зобов'язаний мати ліцензію державного розкна діяльності, пов'язану з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств.

Постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 № 1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування» (із змінами) визначено, що ліцензії наділяються, пов'язану з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств, видає Державний комітет рибного господарства України (нині Держрибагентством). Крім того Держрибагентство може здійснювати в межах своїх повноважень контроль за додержанням ліцензійних умов.

Загальний нагляд у сфері ліцензування здійснює Держкомпідприємство.

Ліцензія є єдиним документом дозвільного характеру, який дає правонаступальність певним видам господарської діяльності, що відповідно до законодавства підлягає обмеженню.

Екологічно-інформаційне забезпечення. Ефективне управління будь-яким процесом, об'єктом або явищем неможливе без наявності у суб'єкта управління повної, достовірної, своєчасної та всебічної інформації про об'єкт управління та процеси, явища і фактори, які впливають або можуть вплинути на об'єкт та суб'єкт управління процесів взаємодії між ними. Без інформації неможливо здійснювати управління і діяльність, бо вона дає сукупність відомостей про стан системи, яка керує, системи, якою керують і зовнішнього середовища.

На різних етапах управління інформаційна роль значення інформації різні. Для визначення мети та завдань управління важливу роль відіграють види, повнота та новизна інформації; при розробці

управлінського рішення важливими є своєчасність, високий ступінь аналізу і синтезу інформації.

У сучасному світі обсяг інформації стрімко зростає, що, з одного боку, ускладнює процес прийняття управлінських рішень, а з другого – підвищує якість управління. Саме тому керівники різних рангів та спеціалісти різних галузей повинні досконало володіти науковими основами роботи з інформацією, яка є пріоритетом їхньої праці.

Інформація, яка використовується в системах управління, зокрема, в природоохоронній діяльності, надзвичайно різноманітна та різнопланова.

Особливу увагу слід приділити тому, що за ступенем своєї обробки інформація (в т. ч. екологічна) може бути первинною і вторинною. Первинна – це така інформація, яка отримується внаслідок прямих спостережень

(наприклад, інформація, отримана на постах спостереження системи моніторингу довкілля); реєстрації даних про стан, функціонування та зміни системи "суспільство довкілля" під впливом природних і антропогенних факторів; отримана під час наукових досліджень тощо. Вторинна (похідна) інформація утворюється внаслідок обробки первинної, як правило, саме така інформація передається споживачам (органам державної та місцевої влади, органам самоврядування, населенню).

Інформація повинна бути цінною, достовірною, повною, науковою, помірною, короткою, надійною, придатною до прийняття та обробки. Інформація, яка надходить до керівників, повинна мати відповідні рекомендації і запитань, що розглядаються. Інформація, яка доводиться до широких верств населення, повинна перш за все бути доступною, достовірною, своєчасною.

Інформаційне забезпечення процесу управління здійснюється за допомогою функціонування в кожному суб'єкті управління інформаційної системи, до складу якої входять всі ланцюги управління, шляхи руху потоків інформації по різних каналах, носії інформації та технічні засоби фіксування, передачі, пошуку, обробки інформації. Вся робота з інформацією повинна регламентуватись нормативно-правовими актами. Інформаційні системи класифікують за різними критеріями. Виділяють такі види інформаційних систем:

- централізовані і децентралізовані;
- комплексні і локальні;
- прості та складні;
- 

ручної, механізованої і автоматизованої обробки інформації. Серед багатьох видів інформації чільне місце в сучасному світі посідає екологічна, природоохоронна інформація. Доступ до екологічної інформації в сучасному світі потрібен всім –

керівникам країн, урядів та парламентів, керівникам і спеціалістам міністерств, установ, підприємств, організацій, органам місцевого самоврядування,



територіальним громадам, широким верствам населення, громадським організаціям та рухам. Володіння екологічною інформацією має першочергове значення для ефективного вирішення різноманітних економічних, соціальних, природоохоронних проблем, які постають перед людством на сучасному етапі його розвитку. Під екологічною інформацією слід розуміти будь-яку інформацію у письмовій, аудіовізуальній, електронній або іншій формі про

:

- стан складових навколишнього середовища - води, повітря, ґрунту, фауни, флори, землі та окремих природних ділянок;

- фактори, а також діяльність або заходи, які шкідливо впливають або можуть вплинути на складові навколишнього середовища;

- види діяльності або заходи, які направлені на охорону довкілля;

- стан здоров'я та безпеки людей, умов їхнього життя та ієромірою, якою вони можуть вплинути на стан складових навколишнього середовища. В цілому екологічна інформація являє собою надзвичайно великий масив різноманітної інформації з різних галузей знань або людської діяльності. Перш за все це, безумовно, інформація загально екологічного, природо ресурсного та природоохоронного спрямування; проте до екологічної інформації можна віднести інформацію з інших сфер людської діяльності (промисловість, транспорт, військова діяльність, побут людей, соціальна сфера тощо), якщо вона містить відомості, які так чи інакше стосуються впливу на навколишнє середовище, природні ресурси, життя та здоров'я людей.

Екологічна інформація може бути синтетичною, аналітичною або оперативного характеру.

При роботі з екологічною інформацією слід брати до уваги і новизну і розширення масштабу екологічної статистики, інерційність інформації, вплив фонових факторів, багатоетапний збір.

Насьогоднішній день в Україні створена потужна нормативно-правова база для роботи з екологічною інформацією. Доступ до неї та її використання і розповсюдження регламентовані багатьма законодавчо-нормативними актами - від Конституції України до відомих наказів і розпоряджень, а також міжнародними угодами, чинними в Україні. Так, ст. 50 Конституції України закріплює право кожного щодо вільного доступу до інформації про стан довкілля, а ст. 93 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» підкреслює, що кожний громадянин України має право на одержання встановленого порядку повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища і його вплив на здоров'я населення. Серед інших актів, які регулюють права щодо екологічної інформації, слід назвати закони України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації в Україні», «Про забезпечення санітарного та



епідеміологічного благополуччя населення», «Про захист правспоживачів».

Особливим результатом реалізації прав людини щодо екологічної інформації на лежить Організація Конвенції «Про доступ до інформації, участь громадської і прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища», ратифікованої Україною у 1999 році.

Кожна із сторін, яка приєдналась до цієї Конвенції, з метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і прийдешніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту, гарантує права на доступ до інформації, на участь громадської в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, у відповідності до положень цієї Конвенції.

Екологічна інформація надається як максимальності слітерміни, аленепі зніше одного місяця після подання заяви, якщо тільки обсяг та складність відповідної інформації не виправдовують продовження цього терміну до двох місяців після подання заяви. Подавець заяви інформується про будьяке продовження строків і про причини, які є підставою для цього.

Екологічна паспортизація об'єктів, явищ і територій спільно з екологічними картографуванням є заключним, узагальнюючим етапом поширення екологічної інформації та доведення її до зацікавлених її отриманні сторін органів державної влади, місцевого самоврядування, населення, громадських організацій та рухів, міжнародних урядових і неурядових організацій.

Закон «Про екологічну експертизу». Екологічна експертиза в Україні в іднауково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі і оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чоб'єктів, реалізація дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Завданням законодавства про екологічну експертизу є регулювання суспільних відносин в галузі екологічної експертизи для забезпечення екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, захисту екологічних прав та інтересів громадян і держави.

Метою екологічної експертизи є запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, а також оцінка ступеня екологічної безпеки господарської діяльності екологічної ситуації в окремих територіях і об'єктах.

Основними завданнями екологічної експертизи є:

- визначення ступеня екологічного ризику і безпеки запланованої чи здійснюваної діяльності;

- організація комплексної, науково обґрунтованої оцінки об'єктів екологічної експертизи;

- встановлення відповідності об'єктів експертизи вимогам екологічного законодавства, будівельних норм і правил; оцінка впливу діяльності об'єктів екологічної експертизи на стан навколишнього природного середовища і якість природних ресурсів;

- оцінка ефективності, повноти, обґрунтованості та достатності заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

- підготовка об'єктивних, всебічно обґрунтованих висновків екологічної експертизи.

Основними принципами екологічної експертизи є:

- гарантування безпечного для життя та здоров'я людей, навколишнього природного середовища;  
- збалансованість екологічних, економічних, медико-біологічних і соціальних інтересів і врахування громадської думки;  
- наукова обґрунтованість, незалежність, об'єктивність, комплексність, варіантність, превентивність, гласність;

- екологічна безпека, територіально-галузева і економічна доцільність реалізації об'єктів екологічної експертизи, запланованої чи здійснюваної діяльності;

- державне регулювання;  
- законність.

Загальні вимоги щодо проведення екологічної експертизи. Документація на об'єкти екологічної експертизи додаються обґрунтування щодо забезпечення екологічної безпеки запланованої чи здійснюваної діяльності з комплексною еколого-економічною оцінкою існуючого чи передбачуваного впливу на стан навколишнього природного середовища, оцінкою екологічного ризику та альтернативними прогнозами варіантами зменшення цього впливу.

Особи, які передають документацію на об'єкти екологічної експертизи, в разі необхідності організують і фінансують проведення додаткових досліджень.



нь, пошукових і експертних робіт, забезпечують гласність і враховують громадську думку щодо запланованої чи здійснюваної діяльності, гарантують достовірність попередньої оцінки

впливу на навколишнє природне середовище, що відображається в Заяві про екологічні наслідки діяльності.

Органи державного управління в галузі екологічної експертизи, Державне управління в галузі екологічної експертизи здійснюють Кабінет Міністрів України, Уряд Автономної Республіки Крим, місцеві Ради, органи виконавчої влади в місцях, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів як спеціально уповноважений орган у цій галузі його органи в місцях та інші органи державної виконавчої влади відповідно до законодавства України.

Закон «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини». Цей Закон регулює відносини між органами виконавчої влади, виробниками, продавцями (постачальниками) і споживачами харчових продуктів і визначає правовий порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, що виробляються, знаходяться в обігу, імпортуються, експортуються.

Державне забезпечення безпечності та якості харчових продуктів. Держава забезпечує безпечність та якість харчових продуктів з метою захисту життя і здоров'я населення від шкідливих факторів, які можуть бути присутніми в харчових продуктах, шляхом: встановлення обов'язкових параметрів

безпечності для харчових продуктів; встановлення мінімальних специфікацій якості харчових продуктів у технічних регламентах; встановлення санітарних заходів в етеринарно-

санітарних вимог для потужностей (об'єктів) та осіб, які займають процес виробництва, продажу (постачання), зберігання (експонування) харчових продуктів; забезпечення безпечності нових харчових продуктів для споживання людьми до початку їх обігу в Україні; встановлення стандартів для

харчових продуктів з метою їх ідентифікації; забезпечення наявності у харчових продуктах для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктах і дієтичних добавках заявлених особливих характеристик

та їх безпечності для споживання людьми, зокрема особами, які мають особливі дієтичні потреби; інформування та підвищення обізнаності виробників, продавців (постачальників) і споживачів стосовно безпечності харчових продуктів та належної виробничої практики; встановлення вимог щодо знань та умінь відповідального персоналу виробників, продавців (постачальників); встановлення вимог щодо стану здоров'я

відповідального персоналу виробників, продавців (постачальників); участі у роботі відповідних міжнародних організацій, які встановлюють санітарні заходи та стандарти харчових продуктів на регіональному і світовому рівнях; здійснення державного контролю на потужностях (об'єктах), де виробляються та переробляються продукти, що становлять значний ризик для здоров'я життя людей; здійснення



державного нагляду з метою перевірки виконання виробниками та продавцями (постачальниками) об'єктів санітарних заходів вимог цього Закону; виявлення порушень цього Закону та здійснення необхідних заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, які не виконують положення цього Закону.

Належний рівень захисту здоров'я людей. Головний державний санітарний лікар України зарекомендацією Національної Комісії України з Кодексу Аліментаріус визначає належний рівень захисту здоров'я людини від ризиків, пов'язаних з харчовими продуктами.

Належний рівень захисту здоров'я людини визначається на основі такого:

- загальногостану здоров'я населення та ризику, які є властивими для середовища життєдіяльності людини;

- стандартів, інструкцій та рекомендацій відповідних міжнародних організацій;

- мінімізації негативного впливу на міжнародну та внутрішню торгівлю при застосуванні санітарних заходів.

Вимоги до виробництва харчових продуктів: харчові продукти, вироблені в Україні, повинні бути безпечними, придатними до споживання, правильно маркованими та відповідати санітарним заходам і технічним регламентам.

Для забезпечення безпечності харчових продуктів, вироблених в Україні, забороняється:

- використання харчових добавок, не зареєстрованих для використання в Україні;

- використання ароматизаторів і допоміжних матеріалів для переробки, які не зареєстровані для використання в Україні;

- використання дієтичних добавок, не зареєстрованих для використання в Україні;

- використання допоміжних засобів і матеріалів для виробництва та обігу, які не дозволені для прямого контакту з харчовими продуктами;

- використання допоміжних засобів і матеріалів для виробництва та обігу, які за своєю природою та складом можуть передавати забруднюючі речовини харчовим продуктам;

- використання харчових продуктів як інгредієнтів для виробництва, включаючи сільськогосподарську продукцію, якщо вони містять небезпечні фактори на рівнях, що перевищують обов'язкові параметри безпечності.

Виробники, які здійснюють діяльність з виробництва харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, зобов'язані погодити технологію виробництва з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я.

Виробники, які здійснюють діяльність з виробництва харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, зобов'язані погодити технології виробництва з центральним органом виконавчої влади у сфері аграрної політики.

Міжнародне співробітництво України у сфері забезпечення безпечності якості харчових продуктів здійснюється шляхом:

- участі в роботі відповідних міжнародних організацій;

-

укладання міжнародних угод, включаючи двосторонні угоди про взаємне визнання санітарних заходів;

-

гармонізації санітарних заходів і технічних регламентів з міжнародними стандартами, інструкціями та рекомендаціями щодо харчових продуктів із процедурами оцінки відповідності.

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Перерахуйте основні нормативні документи, що визначають принципи роботи з охорони рибних запасів.
2. Дайте визначення рибогосподарських водойм.
3. Які категорії рибогосподарських водойм?
4. Дайте визначення стандартного моніторингу.
5. Дайте визначення оперативного моніторингу.
6. Дайте визначення наукового моніторингу.
7. Для чого проводять моніторинг?
8. На підставі чого здійснюється ведення державних кадастрів природних ресурсів?
9. Дайте визначення кадастру тваринного світу.



## 4 ОХОРОНА РИБНИХ ЗАПАСІВ І РЕГУЛЮВАННЯ РИБАЛЬСТВА

Основні розділи положення про охорону рибних запасів та регулювання рибальства у водоймах України. Основними документами, що визначають принципи роботи, пов'язаної з охороною риб та інших водних живих ресурсів, є закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про отваринний світ», «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них», «Про виключну (морську) економічну зону України», «Загальнодержавна програма охорони та відтворення доквілля Азовського і Чорного морів»,

«Про загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року», Адміністративний кодекс України, а також постанови Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 № 1192 «Про затвердження тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства», від 24.01.2007 № 42 «Про затвердження Положення про Державний комітет рибного господарства України», від 18.07.1998 № 1126 «Про затвердження Порядку здійснення любительського і спортивного рибальства».

Крім того, рибоохорона роботи регулюється міжвідомчими нормативними документами (Правилами рибальства): Наказ Держкомрибгоспу від 18.03.1999 № 33 «Про затвердження Правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України» зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 25.05.1999 за № 326/3619; Наказ Держкомрибгоспу від 08.12.1998 № 164 «Про затвердження Правил промислового рибальства в басейні Чорного моря» зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 09.03.1999 за № 147/3440; Наказ Держкомрибгоспу від 31.12.1999 № 172 «Про затвердження тимчасових правил промислового рибальства в басейні Азовського моря» зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 25.01.2000 за № 43/4264; Наказ Держкомрибгоспу від 15.02.1999 № 19 «Про затвердження Правил любительського/спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства» зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 28.04.1999 за № 269/3562.

Зобов'язання рибовидобувних господарств, органів рибоохорони. Зобов'язання рибовидобувних господарств зобов'язання органів рибоохорони відбувається за умовами договору, на сьогоднішній день неактуальними і за діючою нормативно-правовою базою не зовсім коректними.

Право на користування поверхневими, територіальними і внутрішніми морськими водами, континентальним шельфом і водами виключної (морської) економічної зони, водами, розташованими на території більшої області, а також на їх притоках усіх порядків надається користувачам водних живих ресурсів шляхом видачі дозволу на їх спеціальне використання вмісцях і терміни, зазначені у дозволі.

З метою здійснення промислового рибальства, а також організації культурних рибних господарств, любительського і спортивного рибальства рибогосподарські водойми (їх ділянки), за винятком морських водіманів, можуть надаватися у користування на термін, визначений законодавством.

Надання земель водного фонду у користування здійснюється в порядку, передбаченому Земельним кодексом України, і органію хорони до цього не мають відношення.

Природні рибогосподарські водойми або їх ділянки з метою рибництва надаються у користування відповідно до законодавства.

Визначення рибовидобувної організації, порядку укладання угоди на промисел риби. Рибовидобувної організації – це організації, які здійснюють промисловий лов риби. Угода на здійснення промислового вилову риби в загальному укладається. Промисловий лов риби починають здійснювати після заборонного періоду (весняний період під час нересту) і до замерзання, а також ранньою весною, якщо немає льодової криги і до початку заборонного періоду. Вилов риби в промисловий період не повинен перевищувати планової квоти, яка була виділена для рибодобувної організації.

Права та обов'язки користувачів водних живих ресурсів. Користувачі водних живих ресурсів мають право:

- в установленому порядку здійснювати використання водних живих ресурсів;

- власності на добуті в установленому порядку водні живі ресурси та доходи від їх реалізації;

- на компенсацію збитків, заподіяних їм порушеннями природоохоронного законодавства;

- оскаржувати в установленому порядку рішення державних органів і посадових осіб, які порушують їх права на використання водних живих ресурсів.

Користувачі мають передбачені законодавством України інші права щодо використання водних живих ресурсів.

Користувачі водних живих ресурсів зобов'язані:

- дотримуватися встановлених лімітів (квот) вилову (вилову, добування, збирання), правил рибальства, інших норм щодо використання водних живих ресурсів;





- своєчасноноситиплатузаспеціальневикористанняводнихживихресурсів;

- недопускатипогіршенняумовіснуванняводнихживихресурсіввнаслідоквласноїдіяльності,утримувативналежномусанітарномустанібереговіводоохороннісмуги(зони)врайонахздійсненнярибальствавикористовуватіїхзотриманнямвимогзаконодавства;

- вестипервиннийоблікчисельностітавикористанняводнихживихресурсів,вивчатиїхбіологічнийстаністаннаданихукористуваннярибогосподарськихводойм (їх ділянок), а також подавати вустановленомупорядкуінформаціюорганам,щоздійснюютьдержавнийоблікводнихживихресурсівтаїхвикористання,веденнядержавногокадаструімоніторингуводнихживихресурсів;

-здійснювативустановленомупорядкукомплекснірибницько-меліоративнізаходищодоохоронитавідтворення,втомучисліштучного,воднихживихресурсів,збереженняіполіпшенняумовііснування;

- недопускатибездозволуорганівМінекобезпеки,погодженогозорганамирибоохорони Мінрибгоспу і державними органамиветеринарногонагляду,переселенняіакліматизаціїводнихживихресурсів;

- безперешкоднодопускативмісцядобування,зберігання,утримання,переробкитарезалізаціїводнихживихресурсів,нариболовнісуднаіншіплавучізасобипредставниківдержавнихорганіввідтворенняводнихживихресурсівтарегулюваннярибальства(органирибоохорони)Мінрибгоспу,органівМінекобезпеки,надаватинаїхвимогунеобхіднідокументипростаноблікутавикористанняводнихживихресурсів, своєчасно виконувати їх законні вимоги тарозпорядження;

- надавати можливість представникам органів рибоохорониМінрибгоспутаМінекобезпекипідчасвиконаннянимислужбовихобов'язківкористуватисяпопутнимисуднамитаіншимивидами транспорту,атакожзасобамизв'язку;

- виконуватизобов'язання,щовипливаютьзіміжнароднихдоговорівУкраїни,дотримуватисявимогміжнародногоправащодоохорониводнихживихресурсівзамежаміюрисдикціїУкраїни.

Користувачі,якіздійснюютьвикористанняводнихживихресурсів,зобов'язанівиконуватііншіобов'язкищодоїхохорони,використанняівідтвореннявідповіднодозаконодавстваУкраїни.

## ПИТАННЯДЛЯСАМОПЕРЕВІРКИ

1.Якабуваєінформаціязаступенемобробки?2.Щорозуміютьпідекологічноюінформацією?



3. Якого характеру може бути екологічна інформація?
4. Що є метою екологічної експертизи?
5. Завдання Закону «Про екологічну експертизу».
6. Принципи екологічної експертизи.
7. Що регулює Закон «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини»?

## 5 ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Закон України «Про загальнодержавну програму розвитку водного господарства». Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, затверджені законом України від 17 січня 2002 року N 2988-III.

Загальні положення. Ця Програма спрямована на реалізацію державної політики щодо поліпшення забезпечення якісною водою населення галузей економіки, розв'язання водогосподарських і екологічних проблем, створення умов для переходу до сталого та ефективного функціонування водогосподарського комплексу.

Розробка Програми визначається такими факторами:

- забезпечення екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища на території України і обов'язком держави;

- водні ресурси є об'єктом права власності народу України;

- водні ресурси забезпечують усі сфери життя і господарської діяльності людини, є важливою складовою природних ресурсів, яка значною мірою визначає можливість розвитку промисловості і сільськогосподарства, розміщення населених пунктів, організації відпочинку та охорони здоров'я людей;

- залучення великих обсягів водних ресурсів у господарській обіг їх забруднення, зміна гідрологічного режиму наводозбірних площах, що призвело до порушення природної рівноваги, різкого зниження якості водоресурсного потенціалу, переважання деградаційних процесів над самовідновною і самоочисною здатністю водних систем;

- необхідність розв'язання проблем комплексного розвитку водного господарства з урахуванням потреб забезпечення охорони та раціонального використання усіх природних ресурсів, сучасних змін у природокористуванні, стратегії суспільного розвитку країни.

Мета та принципи закону. Метою Програми є впровадження державної політики, спрямованої на запобігання зростанню антропогенного впливу на довкілля, забезпечення екологічно безпечних умов життя діяльності населення і господарської діяльності та захисту водних ресурсів

від забруднення і виснаження, раціонального використання водних ресурсів, забезпечення сталого функціонування екосистем у басейнах річок України, запобігання шкідливій дії води і ліквідації її наслідків. Принципами розвитку водного господарства є:

- пріоритетність розвитку систем водокористування для соціальної сфери;

- екологічно збалансований заводним фактором розвитку регіонів урахування

ям стану і прогнозу зміни водних ресурсів;

-  
запровадження водозберігаючих та енергозберігаючих технологій у галузях економіки;

- комплексний підхід до територіальної організації виробництва, землекористування залежно від водоресурсного значення тогочасної басейну;

- програмно-цільовий метод планування, прогнозування організації водогосподарської діяльності;

- еколого-економічна санітарно-

гігієнічна регламентація та державне управління водокористуванням з наданням безумовного пріоритету збереженню водних ресурсів, підтриманню сприятливих умов функціонування ландшафтів водозбірних басейнів і екологічного стану водних об'єктів;

- пріоритетність економічних важелів регулювання водних відносин, оптимальне їх поєднання з організаційними та правовими заходами;

- додержання чинних міжнародних договорів у сфері водних відносин, співробітництво з сусідніми державами у питаннях використання і охорони водних ресурсів та запобігання шкідливій дії водінатранскордонних водних об'єктах;

-  
планування і впровадження методів водокористування, охорони вод, відтворення водних ресурсів, що базуються на басейнових принципах управління;

-  
широке залучення громадськості до процесів обговорення, планування, контролю процесів використання водних ресурсів.

Напрямок закону. Основні завдання цієї Програми визначені етапах її реалізації. Виконання завдань заходів Програми здійснюється за такими пріоритетними напрямками:

-  
Поліпшення якості забезпечення водними ресурсами населення галузей економіки, включаючи будівництво (реконструкцію) та підвищення екологічної надійності водосховищ, каналів, водоводів, систем водозабезпечення (збільшення обсягів використання підземних вод для питного водопостачання, залучення у господарський обіг морських і шахтних вод тощо), зокрема:

• зменшення обсягів забруднень з точкових джерел; • зменшення обсягів забруднень з дифузних джерел; • зменшення обсягів забруднень атмосфери;

• створення єдиної системи контролю за переміщенням небезпечних речовин;

• реформування і вдосконалення системи поводження з побутовими та промисловими відходами;

• упорядкування використання водних ресурсів на об'єктах житлово-комунального господарства, промисловості, сільського господарства;





- забезпечення екологічно безпечно функціонування водосховищ, каналів, водоводів та інших штучно створених водних об'єктів;

- запобігання забрудненню підземних вод, розширення робіт зі створення мережі артезіанських свердловин для забезпечення населення питною водою;

- запобігання виникненню надзвичайних ситуацій на водних об'єктах, удосконалення засобів ліквідації їх наслідків;

- створення комплексної, загальнодержавної системи моніторингу водних ресурсів;

- Рациональне та екологічно безпечне використання водних ресурсів,

- підвищення технологічного рівня водокористування, впровадження маловодних і безводних технологій

- (повторне використання стічних вод, удосконалення замкнених (безстічних) систем виробничого водопостачання, залучення господарської обігморських і шахтних вод тощо), зокрема:

- впровадження новітніх, водозберігаючих, енергозберігаючих, комплексних технологій очищення забруднених вод, вперше чергу у комунальному господарстві;

- впровадження в промисловості технологій, які передбачають використання морських, мінералізованих підземних і шахтних вод;

- забезпечення обліку використання вод;

- розроблення і впровадження більш раціональних нормативів водокористування;

- інвентаризація заборів води об'єктами господарської діяльності фізичними особами;

- створення системи проведення екологічних експертиз

та

- екологічного аудиту з метою оцінки впливу виробничих технологій та екологічних ситуацій на водні ресурси;

-

Упорядкування структури природних територій та земель, які інтенсивно використовуються, оптимізація водних балансів річкових басейнів, забезпечення стабільності та поліпшення екологічної ситуації, підтримання

водорегулюючих функцій ландшафтів водозбірних територій, зокрема:

- розроблення окремих режимів водокористування у межах водозбірних басейнів, визначених цією Програмою;

- розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо впровадження кращих режимів водокористування для природних та антропогенних угідь;

- створення геоінформаційної системи оцінки, прогнозування і моніторингу водних балансів у водозбірних басейнах, з банком еколого-водогосподарської інформації;



- відновлення і збереження водовідтворювальної здатності ландшафтів шляхом досягнення оптимального співвідношення угідь різних типів водозбірних басейна річок;
- створення та упорядкування водоохоронних зон і прибережних смуг;
- розширення мережі природно-заповідного фонду, його упорядкування та утримання;
- створення захисних лісонасаджень, проведення заліснення території водозбірних басейна річок, відродження джерел, їх паспортизація, відтворення та збереження водно-болотних угідь;
- виконання заходів по збільшенню видового різноманіття тваринного світу та рослинності водних об'єктах, попередження евтрофікації водойм;

-

Відновлення та підтримання сприятливого гідрологічного режиму водних об'єктів та запобігання шкідливій дії води, зокрема:

- виконання заходів по берегоукріпленню, будівництву протиерозійних гідротехнічних споруд, захисних дамб тощо;
- розчищення русел річок, підтримання необхідного санітарного стану річок;
- формування екологічно стійких агроландшафтів, консервація деградованих сільськогосподарських угідь;
- розроблення і впровадження ефективної і суворої системи контролю за отриманням правил користування водними об'єктами, режиму водоохоронних зон та прибережних смуг, дотримання правил їх використання;
- виконання заходів по відведенню поверхневих вод у зонах підтоплення, проведенню меліоративних робіт;

-

Забезпечення надійного функціонування гідромеліоративного комплексу, зокрема:

- оптимізація функціонування, реконструкція і модернізація наявних меліоративних систем;
- обов'язкове виконання екологічної експертизи проєктів створення нових меліоративних та зрошувальних систем;
- впровадження технологій водовідведення з використанням вітроенергетичних установок;

-

Удосконалення управління водокористуванням, охороною та відтворенням водних ресурсів передбачає, зокрема:

- вдосконалення законодавчої та іншої нормативно-правової бази для впровадження державної політики у сфері використання водних ресурсів;
- покращення екологічного стану водних об'єктів на основі басейнового принципу підходу до управління водокористуванням і охороною вод;

• розроблення і затвердження на законодавчому рівні положень про базей новий принцип управління водокористуванням і охороною вод, відтворення водних ресурсів та екологічного оздоровлення водних об'єктів;

• впровадження взаємоузгоджених нормативно-методичних баз систем обліку, моніторингу та контролю за водокористуванням, охороною вод та відтворенням водних ресурсів.

Під час виконання Програми за визначеними вище пріоритетними напрямками розробляються і виконуються відповідні поточні проекти, плани та заходи.

Очікувані результати закону. Реалізація Програми забезпечить збалансованість процесів використання і відтворення водних ресурсів, зменшить негативні наслідки шкідливої дії вод, поліпшить соціальні умови життя населення та ситуацію із забезпеченням потреб держави у воді.

На першому етапі реалізації Програми передбачається виконати заходи щодо запобігання забрудненню і виснаженню водних ресурсів, досягнення гарантованого питного водопостачання, збереження гідроспоруд, забезпечення надійності захисту від шкідливої дії вод. Передбачається завершити створення нормативно-правової бази з питань регулювання водних відносин і водоохоронної діяльності, максимально наблизити водне законодавство України до законодавства Європейського Союзу.

Виконання Програми на другому етапі передбачає реалізацію проектів, орієнтованих на досягнення балансу між попитом на воду і наявним водним ресурсам з максимально можливим додержанням екологічних вимог.

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Якими документами регулюється діяльність з охорони вод?
2. Що таке дозвіл, для чого його видають?
3. Які водойми не дають у користування для здійснення промислового рибальства, організації культурних рибних господарств, любительського і спортивного рибальства?
4. Що таке рибодобувні організації?
5. Визначте, хто може бути користувачем, в яких випадках можливе обмеження прав користувача.
6. Визначте наякі групи поділяються користувачі.
7. Прочитайте текст статті 10 Закону України «Про водні ресурси».
8. Обґрунтуйте закон «Про загальнодержавну програму розвитку водного господарства».
9. Які напрями закону «Про загальнодержавну програму розвитку

водного господарства».

10. Які очікувані результати закону «Про загальнодержавну програму розвитку водного господарства».

11. Загальні положення закону «Про тваринний світ». 12.

Які вимоги існують для здійснення рибальства?

13. Які існують вимоги для здійснення спеціального використання водних живих ресурсів?

## БУПРАВЛІННЯ, ПРАВОВА ОХОРОНА І ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ

Тваринний світ як об'єкт правової охорони та використання. Закон України «Про тваринний світ» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, №14, ст.97).

Тваринний світ є одним з компонентів навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також важливою базою для одержання промислової лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей.

В інтересах нинішнього і майбутніх поколінь в Україні за участю підприємств, установ, організацій громадян здійснюються заходи щодо охорони, науково обґрунтованого, невиснажливої використання і відтворення тваринного світу.

Загальні положення. Законодавство України про охорону, використання і відтворення тваринного світу. Відносини у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, об'єкти якого перебувають у стані природної волі, у напіввільних умовах чивне волі, на суші і, у воді, ґрунті та повітрі, постійно чи тимчасово населяють територію України або належать до природних багатств її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, регулюються Конституцією України (254к/96-ВР), цим Законом, законами України «Про охорону навколишнього природного середовища» (126412), «Промисливе господарство та полювання» (1478-14) та іншими нормативно-правовими актами.

Відносини у галузі охорони, використання і відтворення сільськогосподарських, свійських тварин, а також діяльність, пов'язана з охороною і використанням залишків викопаних тварин, регулюються відповідним законодавством України.

Завдання законодавства України про охорону, використання і відтворення тваринного світу. Завданнями законодавства України про охорону, використання і відтворення тваринного світу є:

- регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу;

- збереження та поліпшення середовища існування диких тварин;

- забезпечення умов збереження всього видового і популяційного різноманіття тварин.

Об'єкти тваринного світу. Об'єктами тваринного світу, на які поширюється дія цього Закону, є:



-дикітварини-

хордові, в тому числі хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетні (членистоногі, молюски, голкошкірі та інші) вусьому їх видово му популяційному різноманіттанавсіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чивне волі;

-частини диких тварин (роги, шкіра тощо);

-продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо).

Об'єкти тваринного світу, атако ж нори, хатки, лігва, мурашники, боброві за гати та інше житло і споруди тварин, місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, нерестовищ, інші території, що є середовищем їх існування та шляхами міграції, підлягають охороні.

Дикі тварини та інші об'єкти тваринного світу як природний ресурс загальнодержавного значення. Дикі тварини, які перебувають у стані природної волі в межах території України, її континентально шельфу та виключної (морської) економічної зони, інші об'єкти тваринного світу, наякі поширюється дія цього Закону і які перебувають у державній власності, атако ж об'єкти тваринного світу, що у встановленому законодавством порядку набуті комунальну або приватну власність і визнані об'єктами загальнодержавного значення, належать до природних ресурсів загальнодержавного значення.

Правовласність на об'єкти тваринного світу. Правовласність на об'єкти тваринного світу набувається та реалізується відповідно до Конституції України, цього Закону та інших законів України.

Об'єкти тваринного світу, які перебувають у стані природної волі і знаходяться в межах території України, її континентально шельфу та виключної (морської) економічної зони, є об'єктами права власності Українського народу.

Від імені Українського народу прав власника об'єктів тваринного світу, які є природним ресурсом загальнодержавного значення, здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України.

Кожний громадянин має право користуватися об'єктами тваринного світу – об'єктами права власності Українського народу відповідно до цього Закону та інших законів України.

Об'єкти тваринного світу в Україні можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Об'єкти тваринного світу в Україні знаходяться під охороною держави незалежно від права власності на них.

Право державної комунальної власності на об'єкти тваринного світу. Об'єкти тваринного світу, які утримуються (зберігаються) підприємствами, установами та організаціями державної або



комунальної форми власності, є об'єктом права державної або комунальної власності.

Право приватної власності на об'єкт тваринного світу. Об'єкт тваринного світу, вилучені із стану природної волі, розведені (отримані) у напіввільних умовах чивне волі або набуті іншим незабороною законом шляхом, можуть перебувати у приватній власності юридичних та фізичних осіб.

Законність набуття у приватну власність об'єктів тваринного світу (крім добутих у порядку загального використання) повинна бути підтверджена відповідними документами, що засвідчують законність вилучення цих об'єктів з природного середовища, ввезення в Україну з інших країн, факту купівлі, обміну, отримання у спадок тощо, які видаються в установленому законодавством порядку.

У передбаченому законом порядку права власників об'єктів тваринного світу можуть бути обмежені в інтересах охорони цих об'єктів, навколишнього природного середовища та захисту прав громадян.

Припинення права приватної власності на об'єкт тваринного світу. Право приватної власності на об'єкт тваринного світу припиняється у разі:

- жорстокого поводження з дикими тваринами;

-

встановлення законодавчими актами заборони щодо перебування у приватній власності окремих об'єктів тваринного світу.

Право приватної власності на об'єкт тваринного світу може припинятися в інших випадках, передбачених законом.

Право приватної власності на об'єкт тваринного світу у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, може бути припинено в судовому порядку за позовами органів контролю в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу або прокурора.

Основні вимоги та принципи охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу. Під час проведення заходів щодо охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу, а також під час здійснення будь-

якої діяльності, яка може вплинути на середовище існування диких тварин та саван тваринного світу, повинно забезпечуватися додержання таких основних вимог і принципів:

-

збереження умов існування видового і популяційного різноманіття тваринного світу в стані природної волі;

-

недопустимість погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин;

- збереження цілісності природних угруповань диких тварин;

- додержання науково обґрунтованих нормативів і

  - лімітів використання об'єктів тваринного світу, забезпечення невиснажливого їх використання, а також відтворення;



-  
раціональне використання корисних властивостей і продуктів життєдіяльності диких тварин;

- платність за спеціальне використання об'єктів тваринного світу;
- регулювання чисельності диких тварин в інтересах охорони здоров'я населення і запобігання заподіяння шкоди довкіллю, господарській та іншій діяльності;

-  
урахування висновків екологічної експертизи щодо об'єктів господарської та іншої діяльності, які можуть негативно впливати на стан тваринного світу.

Основні вимоги до здійснення рибальства спеціального використання водних живих ресурсів.

Вимоги до здійснення рибальства. Ведення рибальства повинно здійснюватися з дотриманням таких основних вимог:

- недопущення погіршення умов існування водних живих ресурсів;
- забезпечення охорони водних живих ресурсів від браконьєрського та іншого використання, що проводиться з порушенням правил;

-  
сприяння природному відтворенню водних живих ресурсів шляхом проведення біотехнічних тарифницько-меліоративних робіт, спрямованих на поліпшення умов існування, здійснення заходів щодо штучного відтворення водних живих ресурсів;

-  
виконання встановлених норм, лімітів (квот), термінів і правил використання одних живих ресурсів;

- забезпечення управління і контролю у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів та збереження середовища їх перебування;

-  
виконання норм вимог міжнародного права щодо здійснення рибальства;

- забезпечення науково-обґрунтованого раціонального використання водних живих ресурсів.

Основні вимоги до здійснення спеціального використання водних живих ресурсів:

-  
рибальство здійснюється на основі відповідних правил, що розробляються органами рибоохорони Мінрибгоспу на основі наукових обґрунтувань за басейн ово-територіальним принципом і затверджуються Мінрибгоспом за погодження з Міннекобезпеки;

-  
промислове добування водних живих ресурсів, щодо яких застосовуються додаткові обмеження, регламентується, крім правил, спеціальними режимами рибальства. Спеціальні режими рибальства встановлюються Мінрибгоспом за погодженням з Міннекобезпеки на підставі біологічних обґрунтувань.

Управління контролю в галузі охорони та використання тваринного світу

у.Завилученнятаобсягрибитаіншихводнихживихресурсівведетьсяпостійн  
ийдержавнийконтроль—обліквмісцевих

інспекціях, районних, обласних, управліннях, органами рибохорони Держрибінспекції та Міністерствата Міністерства природи.

Обсяг вилучення риби та інших водних живих ресурсів відбувається шляхом квотування та лімітування. Контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу здійснюється кожну декаду, місяць, квартал, півріччя у нарастаючому порядку.

Кінцевим результатом всієї системи управління є річний звіт, а якщо це договір на тему – річний звіт, додатковий кінцевий звіт за завершеною програмою договірної теми в нарастаючому порядку.

#### Юридична відповідальність

за порушення законодавства про тваринний світ. Відповідальність за порушення законодавства у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів. Порушення вимог цього Тимчасового порядку та відповідних нормативних актів у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову і кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів несуть особи, винні у:

- порушенні порядку надання живих об'єктів рибного господарства в користування;
- незаконному вилученні об'єктів водних живих ресурсів із природного середовища;
- перевищенні лімітів і порушенні інших вимог використання водних живих ресурсів, передбачених законодавством;
- порушенні вимог нормативних актів щодо охорони середовища існування, умов відтворення і шляхів міграції водних живих ресурсів;
- виготовленні, зберіганні, реалізації та застосуванні заборонених знарядь добування водних живих ресурсів;
  - незаконному купуванню та продажу водних живих ресурсів;
  - самовільному або з порушенням установленого порядку переселенні, акліматизації водних живих ресурсів, а також виведенні та використанні генетично змінених водних організмів;
- приховуванню та спотворенню інформації про стан і чисельність водних живих ресурсів та їх використання;
- невиконанні розпоряджень органів, що забезпечують охорону і державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

-  
порушенні інших вимог, передбачених законодавством з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

Незаконновилучені(виловлені,добуті,зібрані)водніживіресурси,виготовленазнихпродукція,атакожзнаряддяправопорушенняпідлягаютьконфіскаціївустановленомузаконодавствомпорядку.

Підприємства,установи,організаціїтагромадянизобов'язанівідшкодуватизбитки,заподіянінимивнаслідокпорушеннявимогцьогоТимчасовогопорядку,правилрибальстватаіншихнормативнихізаконодавчихактівзпитаньохорони,використанняівідтворенняводних живих ресурсів, у порядку та розмірах, встановлених законодавством.

Відшкодування збитків, заподіяних рибному господарству, здійснюється на підставі обчислених відповідно до затверджених в установленому порядку таксі методик нарахування збитків, а у разі їх відсутності – за фактичними витратами коштів на відтворення водних живих ресурсів.

### ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

- 1.Що таке державний контроль? 2. Яка існує відповідальність?
3. Чи підлягає конфіскації продукція, виготовлена з незаконно вилучених водних живих ресурсів?
4. Що таке охорона водних живих ресурсів? 5. Провади органи рибного господарства?
6. Опишіть, які заходи, згідно з положеннями Водного Кодексу України, необхідно здійснювати для запобігання шкоді від води.
7. Основні громадсько-правові відповідальності за порушення правил рибальства та за спричинення шкоди природним об'єктам.

## 7 МЕТОДИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ РИБНИХ РЕСУРСІВ

Охорона водних живих ресурсів - це система заходів, спрямованих на їх збереження, відтворення та раціональне використання, охорону і поліпшення умов їх існування.

Спеціальними органами, що забезпечують відтворення, охорону водних живих ресурсів і регулювання рибальства, а також контролюють галузі, є органи відтворення, охорони водних живих ресурсів і регулювання рибальства (органи рибоохорони) Мінрибгоспу.

Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, ведення рибного господарства та здійснення рибальства здійснюють Мінрибгосп, Мінекобезпеки та їх органи на місцях у межах своєї компетенції.

Органи рибоохорони Мінрибгоспу, що забезпечують охорону, відтворення і державний контроль використання водних живих ресурсів відповідно до законодавства, мають право:

- давати обов'язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення порушень в охороні, використанні і відтворенні водних живих ресурсів;

- перевіряти документи на право спеціального використання водних живих ресурсів, зупиняти судна, інші плаваючі наземні транспортні засоби та у разі потреби проводити їх огляд, а також речей, знарядь рибальства і добутих водних живих ресурсів;

- доставляти осіб, що порушують законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, до місцевих органів виконавчої влади, органів внутрішніх справ;

- вилучати осіб, які порушили законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, знаряддя їх добування, плаваючі та транспортні засоби, обладнання і предмети, що були знаряддям правопорушення, не законно вилучені водні живі організми, а також відповідні документи;

- використовувати фотографування, звукозапис, кіно - відеозйомку як допоміжні засоби для запобігання і розкриття порушень законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

- викликати громадян і посадових осіб для давання усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

- складати протоколи і розглядати справи про адміністративні правопорушення з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів у встан



овленому порядку;

-  
безперешкод відвідувати підприємства, установи, організації, українські та іноземні судна, плавучі засоби, що здійснюють добування і переробку риби, інших водних живих ресурсів у зоні юрисдикції України, гідротехнічні споруди, а також території природно-заповідного фонду України з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

-  
брати участь у проведенні державної екологічної експертизи відповідних проєктів здійснення господарської та іншої діяльності;

-  
визначати обсяги збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони рибних запасів, розміри стягнень за незаконне добування (збирання) або знищення цінних видів риби та інших водних живих організмів за затвердженими в установленому законодавством порядку методиками і таксами;

-  
подавати позови про відшкодування збитків і втрат, заподіяних підприємствами, установами, організаціями та громадянами внаслідок порушення законодавства про охорону використання і відтворення водних живих ресурсів.

Інспектори органів рибоохорони Мінрибгоспу відповідно до законодавства мають право отримання зброї індивідуального захисту як спеціальний захід забезпечення безпеки, а також правонаосіння форменого одягу із знаками розрізнення, встановленими Мінрибгоспом.

Органи рибоохорони Мінрибгоспу мають право залучати до охорони водних живих ресурсів громадських інспекторів рибоохорони.

Положення про громадських інспекторів рибоохорони затверджується Мінрибгоспом. Стимулювання праці інспекторів органів рибоохорони здійснюється в установленому законодавством порядку.

З метою охорони і відтворення водних живих ресурсів їх спеціально використання може бути обмежено або заборонено в окремих водоймах (їх ділянках) за спільним рішенням органів Мінрибгоспу та Мінекобезпеки.

На рибогосподарських водоймах (їх ділянках), які мають особливу важливу значення для охорони і відтворення водних живих ресурсів, права водокористувачів можуть бути обмежені відповідно до законодавства.

Охорона життєвого середовища, шляхів міграції та умов відтворення рибних ресурсів. Під час здійснення господарської та іншої діяльності, проведення будь-яких видів робіт на рибогосподарських водоймах, у прибережних захисних смугах і водоохоронних зонах, на континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні України повинні передбачатися і здійснюватися заходи, що забезпечують належне екологічне стану і умов відт

ворення водних живих ресурсів, забезпечення недоторканності місць нересту,

зимівлі, нагулу цінних видів риби та інших місць, що становлять особливу цінність для їх охорони і відтворення.

Експлуатація гідротехнічних та інших споруд на водних об'єктах, встановлення гідрологічного режиму та інших діяльностей, що впливають на умови існування водних живих ресурсів, повинні здійснюватися з урахуванням інтересів рибного господарства.

З метою охорони екологічного стану середовища існування водних живих ресурсів на всіх рибних господарських водоймах встановлюються прибережні захисні смуги водоохоронних зон, розмір і режим використання яких визначається законодавством.

Під час здійснення господарської та іншої діяльності, яка може завдати шкоди водним живим ресурсам, забороняється:

- скидати у господарські водойми, на їх береги і налідцях водойм нафтопродукти, стічні води, які містять забруднюючі речовини понад встановлені нормативи, та інші відходи промислових, комунальних, сільськогосподарських, транспортних та інших підприємств;
- вводити в експлуатацію господарські та інші об'єкти, застосовувати будь-які технології без забезпечення їх засобами захисту водних живих ресурсів або середовища їх існування;
- експлуатувати водозабірні споруди, незабезпечені рибозахисним обладнанням;
- порушувати передбачені законодавством екологічні вимоги до охорони прибережних захисних смуг водоохоронних зон;
- замочувати у рибних господарських водоймах льон, коноплі, мочало (лико), шкіри, мити автотранспортні засоби, сільськогосподарську техніку, тару з підхімічних препаратів і речовин, які можуть заподіяти шкоду водним живим ресурсам або середовищу їх існування;
- добувати водні живі ресурси (завинятком випадків, передбачених правилами рибальства) в місцях нересту, на шляхах нерестової та іншої міграції в місцях нагулу цінних видів риби;
- добувати водні живі ресурси і застосовувати вибухових, отруйних, хімічних речовин, вогнепальної зброї та інших заборонених знарядь чи засобів лову;
- скидати ґрунт, вибраний під час проведення днопоглиблювальних і дноочисних робіт, у місця нересту, нагулу та зимівлі цінних видів риби;
- порушувати встановлений режим використання лісових, земельних та інших природних ресурсів у водоохоронних смугах (зонах) рибних господарських водойм;
- без погодження з органами рибоохорони

Мінрибгоспу, Мінекобезпеки та іншими заінтересованими органами  
і виконавчою владою проводити днопоглиблювальні, вибухові,  
берегоукріплювальні  
та гідротехнічні роботи, будувати греблі, моли, хвилерізи та інші спор  
уди на водних об'єктах, перегороджувати гирла лиманів, захищувати і

загороджувати русла річок, проток, каналів, скидати злимані в озера, видобувати в морях, поверхневих водах і прибережних смугах піщано-гравійну суміш та інші корисні копалини, скидати у водні об'єкти та прибережні смуги (зони) ґрунт, складувати тверді відходи та інші матеріали, здійснювати акліматизацію та переселення водних живих ресурсів.

Законодавство України може передбачити інші обмеження щодо використання водних живих ресурсів та прибережних смуг (зон), здійснення господарської та іншої діяльності, яка негативно впливає або може вплинути на стан водних живих ресурсів.

Під час розміщення, проектування, будівництва і введення в експлуатацію нових, реконструкції та розширення діючих підприємств, споруд та інших об'єктів на річках, господарських водоймах, а також під час проведення різних видів робіт на цих водоймах та у їх прибережних смугах (зонах) за погодженням з органами Мінрибгоспу в проектах і кошторисах повинні бути передбачені і здійснюватися заходи щодо збереження водних живих ресурсів та середовища їх існування, а під час будівництва агребель-і заходи щодо використання створюваних водосховищ з метою ведення рибного господарства.

Якщо в процесі будівництва господарських та інших об'єктів чи споруд або проведення будь-яких робіт неможливо уникнути заподіяння шкоди водним живим ресурсам, повинні бути передбачені виділення компенсаційних коштів для здійснення заходів щодо охорони і відтворення цих ресурсів.

Порядок обчислення, стягнення і використання зазначених компенсаційних коштів встановлюється Кабінетом Міністрів України за поданням Мінрибгоспу.

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Повноваження органів рибоохорони щодо регулювання рибальства.
2. Правила рибогосподарського використання водойм, закріплених за сільськогосподарськими підприємствами та організаціями.
3. Охорона рибогосподарських водойм від забруднення та інших видів шкоди воді.
4. Проведення перевірок «об'єкта» і користувача.
5. За погодженням якого органу вводять в експлуатацію нові споруди на рибогосподарських водоймах України?

## ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІДРОБІОРЕСУРСІВ

Здійснення спеціального використання водних біоресурсів визначається відповідною Постановою КМУ від 25 листопада 2015 р. № 992 «Про затвердження Порядку здійснення спеціального використання водних біоресурсів у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні та континентальному шельфі України».

Цей Порядок визначає механізм спеціального використання водних біоресурсів, які перебувають у умовах природної волі (крім видів, внесених до Червоної книги України), у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні та континентальному шельфі України (далі — рибогосподарські водні об'єкти (їх частини)).

Основні терміни:

- бирка для маркування знарядь лову — предметустановленого зразка, призначений для маркування ставних знарядь лову;

- відповідальний за вилов водних біоресурсів — призначена користувачем особа, яка відповідає за дотримання вимог законодавства щодо добування (вилову) водних біоресурсів із середовища їх перебування;

- дослідний вилов — загальна назва таких видів виллову, як науково-дослідний, науково-промисловий, дослідно-конструкторський, пошуковий;

- дослідно-конструкторський вилов — вилучення водних біоресурсів з метою з'ясування доцільності використання знарядь, плавзасобів лову для здійснення промислу;

- зони спеціального використання водних біоресурсів — окремі ділянки рибогосподарських водних об'єктів (їх частин), у яких відповідно до правил рибальства та режиму промислу здійснюється спеціальне використання водних біоресурсів;

- журнал обліку вилучених водних біоресурсів (далі — промисловий журнал) — документустановленого зразка, що є основним для ведення обліку вилучених водних біоресурсів;

- журнал обліку прийнятих водних біоресурсів — документустановленого зразка, що є основним для ведення обліку водних біоресурсів, прийнятих на рибоприймальномупункті користувача;





-знаряддялову(добування,збираннятощо)воднихбіоресурсів(далі—знаряддялову)—  
сітки,неводи,трали,пастки,сачки,якимиздійснюєтьсявиловводнихбіоресурсів;

-контрольнийвилов—

вилученняводнихбіоресурсівдлявизначенняїхстану,здійсненняконтролюзакількіснимтаякіснимскладомпопуляціїзметоюрегулюванняїхпромислу,з'ясуванняветеринарно-санітарного,іхтіопатологічного(епідеміологічного)стану;

-науково-досліднийвилов—

вилученняводнихбіоресурсів,якездійснюєтьсядлянауковихпотреб;

-науково-промисловийвилов—

вилученняводнихбіоресурсівдляз'ясуваннядоцільностіїхпромисловоговиловуіуточненняправилрибальства;

-науково-промислова рада—консультативно-дорадчийорганДержрибагентствазрозглядутарозв'язанняпроблем,пов'язанихзвикористаннямрибогосподарськихводнихоб'єктів,охороноютавідтвореннямводнихбіоресурсівтарациональнимїхвикористанням;розробленнямнауковихрекомендаційщодорозвиткурибогосподарськоїгалузі,науководосліднихпрограмвикористанняводнихбіоресурсів,пропозицій щодо розроблення напрямів розвитку спеціальноговикористаннятакихбіоресурсів;

-посвідченнярибалки—

документ,виданийкористувачемводнихбіоресурсів,якийзасвідчуєособурибалки;

-пошуковийвилов—

вилученняводнихбіоресурсів,якездійснюєтьсязметоюпошукуконцентраціїрибдлязабезпеченняефективногопромислу;

-промисловенавантаження—

кількість,типи,розміри,технічніхарактеристикисуден(плавзасобів)промисловогофлотуазнаряддялову;

-промисловаоперація—

постановка,підйом,перебирання(підрізування)знаряддялову,траленняабозаметактивнихзнаряддялову,атакожручнийзбірводнихбіоресурсів;

-регулюванняпромислу(рибальства)—

визначеннярайонівпромислу(рибальства),строківлову,типівіпараметрівзнаряддялову,способівдобування(вилучення),порядкутаумовустановленняобмежень добування (вилучення) водних біоресурсів зрибогосподарськихводнихоб'єктів(їхчастин);

-рибалка—

особа,якабезпосередньоздійснюєвилученняводнихбіоресурсівзрибогосподарськихводнихоб'єктів(їхчастин);

-співвиконавці— користувачі водних біоресурсів,

силами,знаряддямитаплавзасобамиякихздійснюєтьсядобування(вилув)воднихбіоресурсівзадоговорамипровиконанняпрограмдобування(вилув)длянепромисловихцілей;



-спостерігач—

фізична особа, що направляє ся на судна рибної промисловості для збору наувково-промислових даних;

-частка добування (вилову)—

кількість водних біоресурсів, визначена у натуральних величинах або відсотках показника ліміту добування (вилову) водних біоресурсів чи прогнозованого показника допустимого вилову, що підлягає закріпленню або закріпленню за якою конкретною юридичною особою чи фізичною особою—

підприємцем на конкретний період для здійснення рибальства. Частина добування (вилову) визначається шляхом співвідношення середньостатистичного обсягу добутих (виловлених) користувачем водних біоресурсів певного виду з урахуванням даних державної статистики та органів рибного охорони за

останні чотири роки, що передують розрахунковому, до середньостатистичного обсягу вилову такого виду у відповідному рибного господарському водному об'єкті (його частині) за ті самі роки, виражене у відсотках.

Форми повідомлення, заяви, посвідчення рибалки, квитанції, форми звіту про обсяги добутих (виловлених) водних біоресурсів та інших документів,

що необхідні для виконання цього

Порядку, затверджуються наказом Міністра політики.

Спеціальне використання водних біоресурсів

здійснюється користувачами водних біоресурсів на підставі дозволу на таке використання у рибного господарських водних об'єктах (їх частинах) після розподілу ліміту або прогнозу допустимого вилову на частки добування (вилову) для промислових та непромислових цілей та резерву добування (вилову).

Держрибагентство встановлює частки добування (вилову) водних біоресурсів у натуральних величинах, надсилає щороку до 15 грудня користувачам

водних біоресурсів відповідні повідомлення

з розміщенням інформації на власному веб-сайті.

Відповідно до заяви користувача водних біоресурсів його могоже бути встановлена менша частка добування (вилову), ніж та, що розрахована.

Розподіл лімітів спеціального використання водних біоресурсів для промислових цілей. Держрибагентство здійснює розподіл лімітів спеціального використання водних біоресурсів на частки добування (вилову) для промислових цілей у рибного господарських водних об'єктах (їх частинах) між користувачами водних біоресурсів.

Частина добування (вилову) водних біоресурсів для промислових цілей у відсоткових величинах встановлюється після виділення резерву

визначення необхідних обсягів для непромислових цілей

і визначається у відсотках для кожного користувача водних біоресурсів у

дозволі на спеціальне використання водних біоресурсів у

рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), що видається строком на п'ять років.

Користувачі водних біоресурсів до 1 серпня розрахункового року подають особисто або надсилають поштовим відправленням Держрибагентству заяву про встановлення частки видобування (вилову) водних біоресурсів для промислу.

У заяві зазначається:

- найменування рибогосподарського водного об'єкта (його частини), на якому планується здійснювати видобування (вилов);

- перелік видів та обсягів вилову водних біоресурсів, що планується вилучити;

- перелік суден (плавзасобів) із зазначенням їх бортових номерів;

- повне і скорочене найменування юридичної особи, місцезнаходження, ідентифікаційний код, контактний телефон — для юридичних осіб;

- ім'я, місце проживання, документи, що засвідчують особу, реєстраційний номер облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів, контактний телефон — для фізичних осіб — підприємців;

- згода на обробку (публікацію) персональних даних.

Дозаяви про встановлення частки видобування (вилову) водних біоресурсів для промислу подається випискою або витягом з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців.

За подання недостовірних відомостей користувачі водних біоресурсів несуть відповідальність відповідно до законодавства.

Вимагати подання документів, не передбачених цим Порядком, забороняється. Держрибагентство для розгляду поданих документів утворює комісію, до складу якої входять представники Мінагрополітики, органів рибоохорони, користувачів

водних біоресурсів, громадських об'єднань та асоціацій, обласних держадміністрацій, науковці. Склад комісії розгляду заяв про встановлення частки видобування (вилову)

водних біоресурсів затверджується Держрибагентством.

Держрибагентство відмовляє у встановленні частки видобування (вилову) водних біоресурсів у разі:

- несвоєчасного подання документів або подання документів у неповному обсязі;

- виявлення у поданих документах недостовірних відомостей;

- коли на дату подання заяви про встановлення частки видобування (вилову) водних біоресурсів для промислу не сплачено штрафита/або не відшкодовано в установленому законодавством порядку збитки, завдані рибному господарству;



- систематичних (три і більше) грубих порушень законодавства з питань охорони, використання та відтворення водних біоресурсів протягом попереднього року;

- відсутності обсягу нерозподіленого ліміту;

- використання протягом попередніх трьох років менш як на 75 відсотків обсягу виділеної частки добування (вилову) водних біоресурсів, за винятком форс-мажорних обставин;

- відсутності ліцензії на промисловий вилов риби, крім внутрішніх водоймтарічок —  
для водних об'єктів, здійснення промислового вилову на яких потребує ліцензування.

Переважає правонавстановлення частки добування (вилову) водних біоресурсів мають суб'єкти рибного господарства, які:

- традиційно (три і більше років) здійснюють спеціальне використання водних біоресурсів;

- використовували протягом попередніх трьох і більше років квотини менш як на 75 відсотків;

- мають власну матеріально-технічну базу (плавзасоби, холодильні ємності, засоби добування, пристрої та механізми, що використовуються для переробки) для провадження рибного господарської діяльності;

- здійснюють рибницько-меліоративні заходи, що забезпечують поліпшення санітарного стану рибного господарства водних об'єктів (їх частин).

Держрибагентство протягом 60 днів з дати закінчення прийому заяв про встановлення частки добування (вилову) водних біоресурсів затверджує перелік користувачів водних біоресурсів, яким встановлено частки добування (вилову) водних біоресурсів, і протягом п'яти робочих днів з дати затвердження розміщує його на власному офіційному веб-сайті.

Зарішенням Держрибагентства до 15 відсотків встановленого ліміту або прогнозу допустимого вилову водних біоресурсів може залишатися як резерв лімітів спеціального використання водних біоресурсів для подальшого розподілу між іншими суб'єктами рибного господарства за результатами аукціону.

Організатора аукціонів з продажу часток добування (вилову) водних біоресурсів резервує Держрибагентство.

Для організації та проведення аукціонів Держрибагентство укладає збіржам відповідний договір.

Перелік переможців аукціонів з продажу часток добування (вилову) водних біоресурсів розміщується на офіційному веб-сайті організатора аукціону. У дозволі на спеціальне використання водних біоресурсів у рибного господарства х водних об'єктах (їх частинах), що видається



переможцямаукціонустрокомнап'ятьроків,встановлюютьсячасткидобування(вилову)воднихбіоресурсівувідсотковомузначенні.

Держрибагентствоудесятиденнийстрокзднязавершенняаукціонунадсилаєпереможцямповідомленняпрочасткидобування(вилову)воднихбіоресурсівунатуральнихвеличинахтарозміщуєвідповіднуінформаціюнавласномуофіційномувеб-сайті.

Уразі,коликористувачівводнихбіоресурсівнерозпочалиїхвикористання протягом шести місяців з моменту розміщенняповідомленняпровстановленнячасткидобування(вилову)воднихбіоресурсів,Держрибагентствонапідставіподанняорганіврибоохоронивстановленучасткудобування(вилову)воднихбіоресурсівзараховуєвповномуобсязідорезерву,прощоповідомляєтьсякористувачамводнихбіоресурсів.

Уразіанулюванняабоскасуваннядозвільнихдокументів,припиненнягосподарськоїдіяльностікористувачамиводнихбіоресурсівустановлена їм частка добування (вилову) водних біоресурсівзараховуєтьсядорезерву.Відповіднаінформація розміщуєтьсянаофіційномувеб-сайтіДержрибагентства.

Держрибагентство здійснює розподіл лімітів спеціальноговикористанняводнихбіоресурсівдлянепромисловихцілейначасткидобування(вилову)нанаступнийрік,зокремананауково-дослідного,науково-промислового,дослідно-конструкторського,контрольного,меліоративного вилову,виловузметоюотриманнябіологічногоматеріалу для штучного відтворення їхзапасівтаздійсненняаквакультури,подальшоговідтворення,рибальствазнавчальнимитакультурно-освітнімицілями,здійснюєтьсяДержрибагентством.

Часткадобування(вилову)воднихбіоресурсівдлянепромисловихцілейвстановлюєтьсявідповіднодоподанихзаявпровстановленнячасткидобування(вилову)воднихбіоресурсівдлянепромисловихцілейунатуральнихвеличинахпіслявиділеннярезервутарозподілучастокдобування(вилову)дляпромислу.

Користувачі водних біоресурсів, які планують здійсненнядобування(вилов)воднихбіоресурсівдлянепромисловихцілей,щорокудо1серпняподаютьДержрибагентствузаявипровстановленнячастокдобування(вилову)воднихбіоресурсівдлянепромисловихцілей.

Узаявіззначається:

- найменування рибогосподарського водного об'єкта (йогочастини),наякомуплануєтьсяздійснюватидобування(вилов);
- 

переліквидівтаобсягивиловуводнихбіоресурсів,щоплануєтьсявилучити;

- переліксуден(плавзасобів)іззазначеннямїхбортовихномерів;





- повне і скорочене найменування юридичної особи, місцезнаходження, ідентифікаційний код, контактний телефон—для юридичних осіб;

- ім'я, місце проживання, документи, що посвідчують особу, реєстраційний номер облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів, контактний телефон—для фізичних осіб—підприємців;

- згода на обробку (публікацію) персональних даних суб'єктів ринку господарства.

Дозаяви про встановлення часток добування (вилову) водних біоресурсів для непромислових цілей додаються:

- виписка або витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців;

- наукове обґрунтування необхідних обсягів добування (вилову) водних біоресурсів із зазначенням інформації про цілі та завдання, для вирішення яких планується спеціальне використання водних біоресурсів, підстав виконання робіт, порядок та методи їх виконання, розрахунок необхідних обсягів вилучення водних біоресурсів.

Заявник користувачів водних біоресурсів про встановлення часток добування (вилову) водних біоресурсів для непромислових цілей погоджується науковими установами, організаціями або підприємствами, що належать до сфери управління Держрибагентства або Національної академії аграрних наук.

За подання недостовірних відомостей користувачі водних біоресурсів несуть відповідальність відповідно до законодавства.

Вимагати подання інших документів, не передбачених цим Порядком, забороняється.

Держрибагентство відмовляє заявників у встановленні частки добування (вилову) водних біоресурсів для непромислових цілей у разі:

- несвоєчасного подання документів або подання документів у неповному обсязі;

- виявлення у поданих документах недостовірних відомостей;

- коли на дату подання заявник несплатив штрафита/або невідшкодував у встановленому законодавством порядку збитки, завдані рибному господарству;

- систематичних (три і більше) грубих порушень законодавства з питань охорони, використання та відтворення водних біоресурсів протягом попереднього року;

-відсутностіобсягунерозподіленоголіміту.

Держрибагентствозметоюзбереженняводнихбіоресурсівтазабезпеченняїхраціональноговикористання,попередженнянегативноговпливупромислунаумовинавколишньогоприродногосередовищаурибогосподарськихводнихоб'єктах(їхчастинах)можевстановлювати

обмеження щодо промислового навантаження під час використання водних біоресурсів.

Обмеження щодо промислового навантаження під час використання водних біоресурсів встановлюються за гіднозрішеннями науково-промислової ради Держрибагентства, що прийняті на підставі наукових обґрунтувань, поданих науковими установами, що належать до сфери управління Держрибагентства або Національної академії аграрних наук.

Обмеження зазначаються відповідно до законодавства у правилах рибальства в різних режимах промислу,

що затверджуються наказом Міністра агрополітики та розроблені для кожного рибного господарського водного об'єкта (його частини) (далі — правила рибальства в різних режимах промислу).

У разі коли загальна кількість заявлених користувачами водних біоресурсів для промислу, плавзасобів та (або) знарядь лову не перевищує встановлені обмеження щодо промислового навантаження під час використання водних біоресурсів, дозволяється застосування всіх заявлених суден/плавзасобів та знарядь лову.

Якщо чисельність заявлених користувачами водних біоресурсів для добування (вилову) водних біоресурсів суден/плавзасобів та (або) знарядь лову перевищує встановлені обмеження щодо промислового навантаження під час використання водних біоресурсів, кожному з користувачів водних біоресурсів встановлюється кількість суден/плавзасобів та (або) знарядь лову для промислу водних біоресурсів, щодо яких:

- визначено ліміт та розподілені частки добування (вилову) водних біоресурсів, — пропорційно часткам добування (вилову) водних біоресурсів, що розподілені між користувачами водних біоресурсів:

- ліміти не встановлюються, або для промислу водних біоресурсів, щодо яких встановлений прогноз допустимого вилову, — пропорційно даним державної статистики та органів рибного господарства останніх чотирьох років, що передують розрахунковому, про обсяг добутих (виловлених) користувачем водних біоресурсів у середньому на рік.

У разі, коли розрахована в один із зазначених способів для конкретного користувача водних біоресурсів кількість знарядь лову виявилася меншою, ніж дозволено мінімальна кількість таких знарядь для одного судна/плавзасобу, однієї бригади, ланки, користувача водних біоресурсів немає права використовувати такі знарядь лову.

Добування (вилов) водних біоресурсів здійснюється відповідно до правил рибальства в різних режимах промислу. У разі коли добування (вилов) водних біоресурсів відбувається у рибного господарського водного об'єкта (його частині), що розміщений в межах території природно-заповідного фонду, користувачі водних біоресурсів повинні здійснювати добування

ування

(вилов) таких біоресурсів з урахуванням вимог режимів територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Добування (вилов) водних біоресурсів для непромислових цілей, зокрема науково-дослідного, науково-промислового, дослідно-конструкторського, контрольного вилову, вилову з метою отримання біологічного матеріалу для штучного відтворення їх запасів та здійснення аквакультури, подальшого відтворення, здійснюється на підставі відповідних програм проведення дослідного вилову водних біоресурсів, в яких відображені мета, завдання, райони, в яких виконуються роботи, та обсяг промислового навантаження.

Програми проведення дослідного вилову водних біоресурсів та перелік співвидавців розглядаються науково-промисловою радою, погоджується з Держрибагентством або його територіальними органами. Програми проведення дослідного вилову водних біоресурсів також погоджується науковою установою, що належить до сфери управління Держрибагентства, Національної академії аграрних наук або Національної академії наук.

Програми проведення дослідного вилову водних біоресурсів розробляються строком до п'яти років.

Добування (вилов) водних біоресурсів для непромислових цілей, зокрема науково-дослідного, науково-промислового, дослідно-конструкторського, контрольного, меліоративного вилову, вилову з метою отримання біологічного матеріалу для штучного відтворення їх запасів та здійснення аквакультури, подальшого відтворення, рибальства з навчальними та культурно-освітніми цілями, може здійснюватися без використання суден/плавзасобів.

Добування (вилов) водних біоресурсів здійснюється без посередньої намісціловування:

-  
копії дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах);

- журнал у прийнятих водних біоресурсів та додаток до нього;

-  
посвідчення рибалки, яке видає йому користувач водних біоресурсів, крім членів екіпажів риболовних суден, що підлягають наглядку класифікаційного товариства;

- програми проведення науково-дослідного, науково-промислового, дослідно-конструкторського, контрольного вилову, вилову з метою отримання біологічного матеріалу для штучного відтворення їх запасів та здійснення аквакультури, подальшого відтворення.

Розподіл між користувачами водних біоресурсів бирок для маркування нарядову у рибогосподарському водному об'єкті (його частині) здійснюється органами рибоохорони.

У разі відсутності відповідального за вилов водних біоресурсів добування (вилов) водних біоресурсів забороняється.



Відповідальний за вилов водних біоресурсів зобов'язаний:

-

виконувати вимоги цього Порядку, програми проведення дослідного вилову водних біоресурсів;

- дотримуватися режимів територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а в разі здійснення промислу — правил рибальства та режимів промислу;

- забезпечувати належний рівень ведення промислового журналу, облік, зберігання, транспортування, а також здавання добутих (виловлених) водних біоресурсів на рибоприймальний пункт.

У разі коли користувачем водних біоресурсів є наукова установа або орган рибохорони, що не може власними силами здійснити добування (вилов) водних біоресурсів для непромислових цілей, до виконання відповідних робіт допускається співвиконавець за договором про виконання програм проведення дослідного вилову водних біоресурсів.

У разі здійснення добування (вилову) із залученням співвиконавця добути (виловлені) водні біоресурси підлягають обліку на рибоприймальному пункті співвиконавця.

Капітан судені бригадири (ланкові) співвиконавців зобов'язані дотримуватися програм проведення дослідного вилову водних біоресурсів, а також забезпечувати ведення належного рівня обліку добутих (виловлених) водних біоресурсів.

Держрибагентством допускається здійснення дослідного вилову водних біоресурсів зарахунок часток добування (вилову) водних біоресурсів, установлених для промислових цілей.

Допускається призначення відповідальних за вилов водних біоресурсів спостерігачів з числа найбільш кваліфікованих працівників співвиконавця.

Добуті (виловлені) водні біоресурси обліковуються на рибоприймальному пункті з оформленням відповідної квитанції.

Особа, що приймає добути (виловлені) водні біоресурси, реєструє квитанцію у журналі обліку прийнятих водних біоресурсів та видає примірник квитанції рибалці, який здав добути (виловлені) водні біоресурси. У разі проведення науково-дослідного, науково-промислового, дослідно-конструкторського, контрольного, меліоративного вилову, вилову з метою отримання біологічного матеріалу для штучного відтворення запасів та здійснення аквакультури, подальшого відтворення, рибальства значальними та культурно-освітніми цілями особа, що приймає добути (виловлені) водні біоресурси, видає також копію такої квитанції особі, відповідальній за вилов водних біоресурсів.

Територіальний орган рибохорони визначає для кожного користувача водни



хбіоресурсівнаконкретномурибогосподарському

водному об'єкті (його частині) рибоприймальний пункт. Місце для рибоприймального пункту повинне забезпечувати можливість таведення на належному рівні обліку добутих (виловлених) водних біоресурсів і продукції з них, безпечне вивантаження водних біоресурсів ібутитериторіальномаксимальнонаближеним до місця базування суден флоту рибної промисловості.

Облік добутих (виловлених) водних біоресурсів може здійснюватися на пересувних рибоприймальних пунктах.

х.

У разі використання окремих зразків водних біоресурсів для проведення біологічних аналізів та інших досліджень відповідно до програм проведення дослідного вилову водних біоресурсів такі зразки підлягають знищенню та спилу згідно з актом, що оформлюється у довільній формі.

Акт складається комісією з трьох осіб. До складу такої комісії входять представники виконавця та співвиконавця (зайого наявності).

Звіт про обсяги добутих (виловлених) водних

біоресурсів користувачів водних біоресурсів подають у паперовому

у

або електронному вигляді територіальному органу Держрибагентства:

нтства:

- щомісяця до 5 числа;

- щотижня —

після використання більш як 70 відсотків визначеного обсягу ліміту або прогнозу допустимого вилову певного виду водних біоресурсів;

- щодня —

після використання більш як 90 відсотків визначеного обсягу ліміту або прогнозу допустимого вилову певного виду водних біоресурсів.

У разі досягнення користувачем водних біоресурсів 100 відсотків обсягу ліміту або прогнозу допустимого вилову певного виду водних біоресурсів їх подальше обслуговування (вилов) забороняється.

Користувач водних біоресурсів, який здійснював у попередньому році науково-дослідний, науково-промисловий, дослідно-конструкторський, контрольний, меліоративний вилов, вилов з метою отримання біологічного матеріалу для штучного відтворення їх запасів та здійснення яквакультури, подальшого відтворення, рибальства знавчальним і та культурно-освітніми цілями, подає щороку до 20 січня Держрибагентству звіт про виконання роботи.

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що таке ліміт? 2.

Що таке квота?

3. Для чого встановлюють ліміти з

використання рибних запасів та ін

ших об'єктів водного промислу.

4. Як іди риб до цільної квоти?



5. Дочого призведе відсутність лімітування квотування. 6. Що таке ліцензія?
7. Для чого потрібна інформація в управлінській діяльності?

## ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бармак М. Екологічне законодавство // Бармак М. Основи правознавства. Т., 1999. С. 187-196.
2. Беленький О. Хочеш риби – утримайся: [Ринок риби, статистика імпорту, екологічний стан і загрози рибно мугосподарству України, робота інспекторів риби нагляді] // Дзеркало тижня. 2004. 17-23 квіт. (№ 15). С. 16.
3. Бушуева Т. Законохраняє природу / Т. Бушуева, П. Дагель. М.: Юрид. лит., 1980. 128 с.
4. Васенко О. Г. Комплексне планування та управління водними ресурсами / Васенко О. Г., Верніченко Г. А.; Укр. НДІ екол. пробл., Ін-т географії НАН України. К., 2001. 366 с.
5. Водне господарство України: сучасний стан та перспективи розвитку / [Дорогунцов С. І., Хвесик М. А., Головинський І. Л.] та ін.; НАН України. Рада по вивч. продуктив. сил України. К., 2002. 55 с.
6. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 186.
7. Галущенко О. М. Водні ресурси річок України, їх використання та охорона // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія: Період. наук. зб. К., 2002. Т. 3. С. 82-85.
8. Данилко В. К. Водні ресурси України: еколого-статистичний аналіз // Вісник / Державний агроеколог. ун-т. Житомир, 2003. Вип. 1. С. 254-260.
9. Дорогунцов С. І. Водні ресурси України (проблеми теорії та методології) / Дорогунцов С. І., Хвесик М. А., Головинський І. Л. Рада по вивч. продукт. сил України, НАН України. К.: Вид.-полігр. центр "Київ. ун-т", 2002. - 223, 3 с.
10. Долинський В. Рибне господарство: проблеми, шляхи їх розв'язання // Харчова і переробна промисловість. 2003. № 7. С. 12-13. 11. Екологічне законодавство // Основи держави і права: Навч. посіб. К., 1997. С. 112-122.
12. Екологічне законодавство // Основи держави і права: Навч. посіб. у запитаннях і відповідях для вступників до юрид. навч. закл. К., 1995. С. 97-10.
13. Екологічне законодавство // Основи правознавства: Навч. посіб. К., 2003. С. 327-332.

14.

Екологічне законодавство // Савчук П. Основи правознавства: Посіб. для багітурієнтів / П. Савчук, Ю. Самойленко. К., 2000. С. 173-175. 15.

Екологічне законодавство України / Заред. О. О. Погрібного. Харків.: ТОВ "Одісей", 2002. 928 с.

16. Екологічне законодавство України. Ч. 1: Законодавчі акти /

Упоряд. В. Андрейцев, М. Залудик, П. Лапечук. Полтава: Полтав. літератор, 1997. 644с.

17. Екологічне право / Заред. В. І. Андрейцева. К.: Істина, 2001. 544с. 18.

Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2 кн. / Відп. ред. В. Андрейцев. К.: Юрінком Інтер, 1998. 212с.

19.

Економіка до вкільля і природних ресурсів: Навч. прогр. магіст. курсу підготов, економістів -

екологів / Під ред. Л. Максимів та ін. Львів: Афіша, 2002. 163с.

20.

Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» // Відомості Верховної Ради України. 1995. №21. Ст. 152.

21.

Закон України «Про екологічну експертизу» // Відомості Верховної Ради України. 1995. №8. Ст. 54.

22.

Закон України «Про загальнодержавну програму розвитку водного господарства» // Відомості Верховної Ради України. 2002. №25. Ст. 172. 23.

Закон України «Про захист прав споживачів» // Відомості Верховної Ради України. 1994. №1. Ст. 1.

24.

Закон України «Про місцеве самоврядування» // Відомості Верховної Ради України. 1997. №24. Ст. 170.

25.

Закон України «Про об'єкти підвищення безпеки» // Голос України. 2001. 6 березня.

26. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // Верховні Відомості Ради України. 1991. №4

1. Ст. 546. 27. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» // Відомості Верховної Ради України. 1992. №34. Ст. 502.

28. Закон України «Протваринний світ». 2001. №2894-III.

29. Конституція України. К.: Агенство «Книга Пам'яті України», 1996. 80с.

30.

Котюк І. Екологічне право України // Котюк І. Основи правознавства. К., 2002. С. 184-190.

31.

Крисаченко В. Екологічна культура: Теорія і практика: Навч. посіб. К.: Заповіт, 1996. 349с.

32.

Крисаченко В. Екологія. Культура. Політика: Концепт, засади сучас. розвитку / В. Крисаченко, М. Хилько. К.: Знання України, 2002. 597с.

34.

Михайленко О. Екологічне земельне право та інститути // Михайленко О. Основи держави і права (Правознавство). К., 1995. С. 74-89.



35. Молодежь, екологія, право//Полабиринтам права. М., 1990. С.251-107.
36. Основиекологічногоправа//Світправа: Навч. посіб.-К., 2004. С.187-190.
37. ОсновиекологічногоправаУкраїни//Правознавство: Підруч. К., 2003. С.363-376.
38. Основифермерськогорибногогосподарства/Гринжевський М.В., Андрющенко А.І., Третяк О.М., Грициняк І.І.К.: Світ, 2000. 340с.
39. ПерспективирозвиткурибногогосподарстваУкраїнивсучаснихумовах/Г.Т.Васюкова, С.І.Алимов, О.І.Куць, М.В.Васюков//Науковіпраці/Одеськанац.акад.харчовихтехнологій. Одеса, 2003. Вип.25. С.77-79.
40. ПостановаВерховноїРадиУкраїни«ОсновнінапрямидержавноїполітикиУкраїнивгалузіохоронидовкілля, використанняприроднихресурсівтазабезпеченняекологічноїбезпеки»/ВідомостіВерховноїРадиУкраїни. 1998. №38-39. Ст.248.
41. Сташук В.А. ВодніресурсиУкраїни: стан, прогноз, раціональневикористаннявідтворення//Збірникматеріалівконференції"Сучасніпроблемиохороніраціональноговикористанняводнихресурсівтаочисткиприроднихістичнихвод". К., 2002. С.6-14.
42. УмовифункціонуваннятадеякіпріоритетирозвиткурибноїгалузіУкраїни/В.П.Долинський, М.Я.Єфіменко, О.М.Третяк, О.В.Онученко//Рибнегосподарство: Міжвід. темат. наук. зб. К., 2003. Вип.62. С.3-9.43.
- Хвесик М.А. СутністьпринципиекоресурсноїоцінкирозвиткурибногосподарськогоспексуУкраїни/Хвесик М.А., Рижова К.І./Економікаприродокористуванняіохоронидовкілля: Зб. наук. пр. К., 2002. С.219-225.
44. Шемшученко Ю.Людина, природа, закон. К.: ПолітвидавУкраїни, 1983. 87с.

